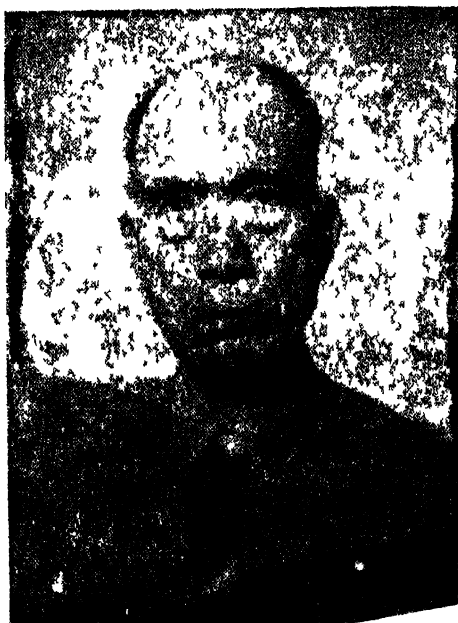

ZAWTLINGVAWNNAT LEH KEIMAH

K. ZAWI

Mizoram State Library
10864

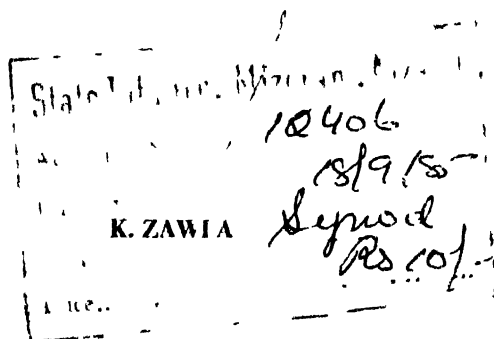
⊗ Hmangaihna uvangin Sial

⊗ Hlain rilru a hneh theiz

⊗ 'Chandmary puk chimin a rualin nangpang 4
a delh hlum

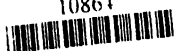
⊗ Zantiang awmhar

ZAWTLINGVÄWNNAT LEH KEIMAH

Copyright Reserved

Mizoram State Library
10864

First Edition

Copies 1500

BRARY
10864
May
✓

Printed at
the GOSEN PRESS
Sikulpuikawn, Aizawl.

THUHMARUAI

A bu hming 'Zawltlingvawnnat' hi sawifiah
 hmasa ila. **Zaw** — hmangaihna; **ting** — tling-
 khawm, awmkhawm; **vawn** — pum, dul; **nat** — na.
 Hmangaihna tlingkhawm avanga pumna tihna a
 a nih chu. Kan pi leh pute chuan, hmangaihna
 lunglen avanga damlo khawsik emaw, pumnâ
 emaw, chau hluah, hluah a, hnathawk peih lova
 mu reng thinte sawi nan an hmang thin. Tlang-
 val nula rimin a nula rim tur kha awm nuam
 lova lo mu hmu sela, tlangval chuan nula mar
 chu a han deh sak a, nâ i neih loh hi, i **zaw**-
tingvawnnat mai a nih **zaw** hi,' a han ti a.
 Nula chuan, 'teuh lo mai, chutianga awm theih-
 na âwm ka nei lo,' a ti a, an infram zui a, hlim
 takin an inkawm tan thei ta thin a ni.

Kum 1918 vel khan, 'Ngaihruatin lunglen a
 bril chang chang' ti tute chanchin hi Zoramah
 a thang zau hle a. Thangtharte'n hemite chan-
 chin hi an hriat duha ka rin avangin a chhuah
 man chawiin ka han chhuah a ni. Mi rinawm
 pahnihte chanchin pawh hi Mizo pi pute leh an
 thlahte chanchinah man nei bawka ka lo chhuah
 tawh a ni a. Mahse, mi thenkhatte thu rawn
 angin Second Edition atang khan ka telh ta lo
 va. Amaherawhchu, betianga mi rinawm chan-
 chin hi thangtharte tan tangkai hlea mi then-

khatten an hriat avangin chhuah leh turin min
rawn angin ka han chhuah leh ta a ni.

Tin, Mizo chanchin ka lo ziah ve nual tawh
avangin, ka chanchin hi mi thenkhatten hriat
duhin mite an zawt thin tih ka lo hria a; chu-
vangan, mahni insit tak chungin ka chanchin
tlangpui ka han tarlang tel bawk.

Tunah chuan Upa lam ka lo mi ve ta a.
Tuna mi bak hi chu lehkhabu buatsaih theih
ka inring meuh ta lo va. Chuvangan, ka leh-
khabu hmuhnung ber tura ngaiin he lehkhabu hi
buatsaih ka ni. A chhiat a that ngaihtuah lova
min chhiar sak bram duhtute hnenah lawmthu ka
hrih ngbat e.

Mission veng
11. 4. 1985.

K. Ziwa

A CHHUNGA THU AWMTE

1. Ngaihruatin lunglen a hril chang chang	1
2. Mi rinawm pahnih	28
3. Hla rilru hneh theite	
Nihnuaiia Hla	46
Bawkehuma Hla	48
Darpawngi Hla	51
Saikuti Hla	52
Chengmaluaia Hla	55
Awithangpa Hla	56
Puma Zai	57
Hrangchhawni Hla	59
4. Fatlum uiawm	60
5. Tuaiduh lunglual	75
6. Fiara tui	78
7. Zantiang awmhar	81
8. K. Zawla chanchin	91
9. Mizo kum pawimawhte	104

Tihdikna

1. Phek 65 tlar 3-na 'laih' tih hi *ngaih* tih tur.
2. Phek 78 tlar 1-na 'dawn' tih hi *dawm* tih tur.
3. Phek 90 tlar 2-na hi tlar thumna zawm a ni.
4. Phek 94 tlar 18 bula 'an' tih hi *a* tih tur.

NGAIHRUATIN LUNGLÉN A HRIL CHANG CHANG

Kum 1914 August thlain German lalber Kaisara chuan, France ram run a tum a, tual-dawi ram Belgium chu a paltling lui a, France ram a lut ta a. Kumpinu Sorkar chuan an thu lo thlun tawh angin* Belgium leh France chu a pui a; an sipai ruil chu German sipai France atanga hnawt chhuak turin nasa takin an bei ve ta a. Mahse, an hnawt chhuak thei ta bik lo va. 1916 kum chuan Assam ram tlang miten an thawh theih ang indona hmuna thawk ve turin, tlangval an ngen ta a ni. Mizoram chhim leh hmar atangin tlangval 2100 tal France ram sipai zu tanpui turin min ngen a.

Heng hun lai hian kan la mawl hle a, Silchar khu a zu tlawh pawh an la awm meuh lo va. Chuvangin Tuifinriat rala kal chu thih hreh takin an hreh ang tih hriain hreh lo leh lungawi taka tlangvalte chuan kal an duh theih nan leh an nu leh pate pawhin lungsi taka an fapate an thlah theih nan a thlema thlema khawtin fang turin Bawrhsapin Babute leh Rahsite inkawp zelin, khawvel pum Map keng meuhin a tir chhuak ta a. Buhban rawn tlawh tute chu Ramhnuai Babu (Deputy Ranger of Forest) leh Thelret Rahsi (Forest Guard) an ni a. Tin, damchhung leiman leh kuli awl, a kal

duh apiang hnenah an tiam bawk. Tlargoal kal nu leh paten lungawi zawk deuhva an fate kal an phal theih nan tiin, vanduwina tawk palh apiang chhungte hnenah lukhawng (luman) cheng 300 pek an tiam bawk a. Chu mai pawh chu a la ni lo va, Sorkarin an ten Doctor thiam tak a dah ang a, chuini chuan an hriselna ngun takin an ven sak tlat ang a, damdawi tha thain a kal zawng zawng chu a vil vek reng ang. Khuaah pawh awm mah se chumi chhung chuan vanduwina, awmlai avanga tawk tho tur an awm an rin thute an sawi bawk a. Hetih hun laia Zoram tiretheitu leh timangenatu ber kuli leh leiman awl khân an rawn thlem ta a ni.

Tin, heng hun lai hian pawisa a vang em em a, kum khat chhunga leiman tur cheng 2 chauh pawh khawl thei lo khaw khatah in eng emaw zat an awm thin. Lal leh Upaten an mangan pui a, a nei deuhthe ta an puk sak thin a; anni chuan puk tur hmuh zawh ruol a ni lo. Cheng nga hi a hlu em em a; khaw khata vawkpui duh duh thlan chhuah lei theihna a ni.

Chutia leiman leh kuli awl Sawrkarin indonaa kal peih apiangte hnena a tiam pawh chuan, mahni duh thu leh chhungte remtih tlana kal duhte chuan, khaw khata an phut (tuk) zat chu a la tling zo si lo va. Borhsap chuan, a phut zat tir chhuak thei lo lal apiang chu an lalna a ban ang tiin a vau ta tlat mai

a. Chuvangin thingtlang khawtinah chuan Lal leh Upate lû a hai ta hle mai a ni.

France chu a hlain, indona hmun a ni leh nghal si a, an thang rei dawn bawk si a, dama hawn leh theih inring bi an awm meuh loh vang a ni. Chutichuan, Lal leh Upate chuan an khuaa tlangval Sorkarin a phut zat tichhuak turin heti hian an ngaihtuah ta a ni. Nu leh pa chawm tur tlangval an la awm theih phawt chuan, tlangval awmna chhungtin a tang chuan tlangval pakhat chu an tir lui ta a, tlangvalin kal duh mah se nu leh pa chawm tur an Chhung kuah tlangval an awm si loh chuan, an remtihipui bawk lo va Chutianga fel taka an rel hnu chuan Sorker phut zat chu khawtinin an tir chhuak thei ta a ni.

Aizawl khawpuiah erawh hi chuan France ram indonaa kal duh chu an tam lutuk zawk a, thingtlang khaw thenkhat kal ai kalte pawh an awm nual a ni. Pathlawi pakhat (pa tereuhte) Sâia an tih chu a intlar ve a, a upat lutuk avangin an lo hnawl a, lehlamah a ru kin a tlar leh a; Borhsap Playfare-a chuan luhlul a ti em a, a tlar lui leh thin chhan a zawhtir ta a. Ani chuan, "He indonaah hian ka kal ngei ngei tur a ni, phal lo mah ula ka kal tho tho vang, a upa lutuk a, ral kap tlak a ni tawh lo min tih leh, Laipui muah min thun tel ang a,

kan Kaisar mi sualpa, German Lalpa chu kan deng hlum tur a ni," a ti ta tawn tawn mai a. Borhsap Playfare-a chu a lawm ta a, "A ni tak maw! ka lo hai che a ni, kal ber tur lo zu ni tak che a, upa satliah emaw ka lo ti che alawm maw le!" a ti a; a kal chu rem a tih sak ta a, chu pathlawi chu a kal ve ta a ni. An thang chhung chuan soldar ni uk si lovin soldar awmin a zu awm tlingtla der leh nghal a ni awm e!

Tun hnu chuan Mission Veng tihlimtu chang ni lovin Aizawl khawpui chhung hi a chanchinin a al hneh hle a, a kawm chak hi an tam hle a ni. Ti ti ngaihnawm tak tak a sawi thiam a, Pu Saia tib huai huai a lo hlawh ta a ni.

Chutichuan, thingtlang tlangval khawtin aṭanga thlan chhuahte chu Aizawlah kal a lo hun ta a; German chakzia a lo thang chhen bawk si a, a kalte chu thi tura kal tur ni ngeia ring an tam mai a, khua aṭanga an chhuak chu inṭah khum hial pawh an awm a ni. Maubuang khua chuan Chapchar kut an rel vel lai tak a ni a; kûtnaa tel ve hman lo tur chu an khaw nula Chalsangi chuan pawl a tih-zia leh a uizia chu hlain :-

“Chhawrthlapui thar turah ni min tiam
 Kutpui hmingthang rel laii kei zawng
 lal dang;
 Val zawng mu l liam tur ka phal lo ve”
 a ti a.

Tin, Tlawng thlang lam khaw pakhata France
 ram kal tur tlangval pakhat Dərlianchhunga
 chuan nupui hual a lo nei a; a nupui hual
 hming hi Thluaiteri a ni a, an innei hman si
 lo va; kal tur zinga pakhat chu a ni ve ta tlat
 mai si a. Thi borl mai tur niin a ingai tlat
 a, a nula chu a khawngaih ta em em a, heti
 hian a suangtuah ta a ni :-

“Tlangval an ngen miao si a, kal lo thei
 ka ni si lo va, ka zu thi bo mai dawn bawk si
 a, ka duhin ka thlahlel em em che a, ka hma-
 ngaihna che hi ka thih hma loh chu a reh
 lo vang tih pawh i hria a; nang pawhin rawn
 inti hrehawmin len tulte lo tum bawk suh ang
 che, i rethei thlawm mai mai ang, i rilru tinuan
 theitu apiang, i retheih rei loh nun lo nei mai
 ang che, ka ngathiam em em ang che,” tiin
 hla a puah ta a :-

“Val an ngen, kei zawng ka kal ta nge,
 Maurua angin ka tuai thar tawh hlei lawng e;
 Ka di, khiang lo awi la mi tawnah,” tiin.

He thu leh lla hi Thluaiteii khan a han hriat chuan namen lovin a mangang ta a; kha tlangval kha kal thulhtir turin engtinmah tih theih a ni tawh lo tih a hriatin puh mawh tur dang a dap ta ruai mai a. Ral rel vel hi Mandingsap leh Sekhawn (sikinsap chunglaia sawi dan) Comandant sap rel vek niin a ung a, anni pahnih chu a puh ta a. German ral bei turin ka ngaihzawng tlangval kher hi chu ti ve teh suh u; ka lunglen nasat turzia in ngaihtuah pha lo a ni tiin hla a phuah a.

“Sikin, Manding Sap in lung mawl e,
German ral lian tâwnin tir suh ka lungdi;
Ka suihlunglen tur in dawn lo ve” tiin.

Darlianchhunga chhuah dawn tuk chuan Thluaiteii chuan zui tumin kawtchhuahah a lo ding a. Ti hian hla a lo phuah a.

“Hnim khawpui daiah ka lo nghak che.
Nang tel lo chuan zan mu,
Ka chhing hlei lo'ng e,
Ka zui zel ang che,
Ka hma ngai rawh,”

a ti a, kawtchhuahah chuan a lo ding a, an kal dun ta a. Lungleng khuaah riak chhoin a tukah Aizawl an lut ta a ni. Chutichuan, tlangval Ralrama kal turte chu, khawtin a'ang-in Aizawlah a hun hmaa awm tura an koh avangin, Aizawlah chuan thla hnih khat vel

sipai lâm an zintir a. Chumi chhung chuan mahni chhungte leh thiante kanin Aizawlah chuan mikhuah an tâp thup reng a, an lam zir chu nitinin an thlir thup thin a. Pa pakhat chuan 'Tlangval chuti zozuin France ram an zuk thlen chuan German pa chuan a tuar hrim ang" a ti a ni an-ti. An lam thiam hnu chuan an lam chi klat "Form Four" an tih chu Thluaitei chuan mawi a ti ber a, tui lianin thingbung a len a, a che vel luk luk hi angin a hre ber a, hla a phuah ta a :-

"Pnaiah Phunchawng thlite chhem a her liai
- [liai,

Val zawng sawi dim khuangpui ring hluam
[hluam siali;

Tui lian khang bung sep a mawi ber mai,"
tiin.

Hun kal zel chuan Râl ram pana an kal hun tur chu arawn her chhuahpui ta a. Bawrh-sap chuan, "Chumi niah chuan Aizawl atengin Hringchar (Silchar) pana tlang dung kawngah kal tur a ni ang a. Lusei tlangvalho chu khuangpui leh bazain Chandmari lam panin a hruai chhuak ang" tih thupek a chhuah ta a. Chu thupek chu Thluaitei khan a hriat veleh a tlangval kha thi tura liam turin a ngai chiah mai si a, awm ngaihna a hre ta lo va, a tap a tap ta a ni.

Chumi ri chu a lo thleng ta ngei a, Lusei tlangval zavng zavng kha lammualah an intlar ta thup mai a; khuangpui leh baza pû leh taw-tawrawt pûte pawh chu Lusei tlangval awi liam turin inpeih sa diamin lammualah chuan an intlar ve ta bawh a. Thluaiteii khan a thlir vang vang vang a, a mittui a tla zawih zawih mai a. A kawchhung a lumlet a, a thlante a tla zawih zawih bawh a, a mitin khua a hmu fiah thei tawh meuh lo bawh a. A reh vung vung a, a tawpah chuan khuangpui chu a ri dut a, tawtawrawt 4 tangruah nen baza chu a han ri rual ta thup mai a; chu velen Thluaiteii khan tap teuh chungin :—

“An awi liam ngei dawn e khuangpui nen,
Lalbawrhsapa'n kal ai ni tiam ta si e;

Fam turin lungdi ka phal lo ve,” tiin tlawm leh zah pawh dawn zo lovin a tap chhuak ta phawng mai a. Khuangpui leh baza leh tawtawrawt tangruah chuan Lusei tlangval ral ram kal turte chu Chandmari lamah chuan a awi phei ta mup mup mai a, an lina leh chhungte leh thian thate chuan an hnungah an zui hum hum mai a. Thluaiteii kha chu kawng sirah inthup tum si, thei si lovin, insut chungin a kal ve ta hne hne zel a. Ralram kal turte chu hmanhmawh fahranin an liam ta zel mai a, Chandmari atang chuan a zuitute chu an kir leh ta vek a. An lungte an tilengin an ti-

hrehawm ang tih an hlau va; Sorkar pawhin
zui zel chu a renati chiah bawk lo va.

Chutichuan, mittui tla zawih zawiha kir an
tam a, mittui tla zawih zawiha liam ta lah an
tam bawk a. Zu tai bo mai tura ngai lah an
tam a, zu thi bo mai tura inngai lah an tam
bawk. Hetih hun lai mi tam tak rilu hi chu
a buaiin, an khawngsihtlak zia hi namen a ni
lo, sawiin a sirk lo a ni. Kawnga an thang
lai hian Darlianahunga pa Lalluta chuan Thluai-
teii inchei khawki leng vel a hnubin a rilu
a thar e, a fapa cau lo kir leh mei totin a duh
thu hlein heti hian a phuah a.

“Chalogêng anga puahrang di zui lai.

Lo kir leh la ka chawilni Darzalenge;

I hellai parte a vul reng e,” a ti a.

Tichuan Bombay khawpui an thleng ta a, an
duh lo chung chungin pawl tam zawk chu sor-
karin an lu chu a meh luh sak ta a, Bombay-a
met lote chuan Marshel-a (Marseilles) France
ram khaw pakhatih an met a, pawl an ti em
em hlawm a ni. An lu meh thu chu Zoraniah
a thang chho ngei ngei dawn si a, chutih vang
chuan nulate pawhin an lo hnual suat tawh
ang a, dam takin haw leh thei pawh ni
teh reng sela, nupui an hmuh zawh loh an
hlau ta rum rum mai a, ti hian hla an phuah
leh ta a ni.

1. "Ka nu, German lian a pawí ber mai,
Valzawng bahsam khuafur hawk tuiah
luang e;
A thang ruai ruai tur a mawi lo ve.

2. A thang ruai ruai tur a mawi lo ve,
Suihlung ruka sul ang in tum thadangin,
Lung in her mai awm awm e, Tleitiri" tiin.

He hla hi Zoramah a lo thang chho ta a, nula-
te chuan an lo hriatin an khawngaih ta em em
a, lu kawlhin lo haw mah se, an lo hnual suat
loh turzia leh kuli awl an nih dawn avanga an
duh zawk turzia chu hla vekin an thawn thla
ve ta a ni :—

"Thiani, lunglai reng ka her chuang lo,
Sappui phurhhlán a tangah kai lo nang e;
Duhten hraileng awi i run hliapah" tiin.

He hla hi an lo hriat chuan an lawm em em
a, dam tlang taka mahni in thlen leh theih leh
mahni lungdite hmuh leh ngei chu an chak
lehzual ta a ni.

Chutichuan, lawng lianah an chuang ta a,
Bombay atang chuan Arabian tuipuah chuan
ral ram panin an kal ta ruai ruai mai a. Lusei
tlangvalte chuan, an chuanna lawng chu mak
an ti a, ropui an ti em em mai bawk a, a en
theih lai apiang mai chu an en huai huai zela.
A engine chu mak an ti ber a, chu lawng ti-
kaltu chu a ni e, tiin an hrilh miau mai si a,
thir nen, tui nen, mei nen, a laiah tang kawp

tlata lawng lian chu tikal ta ni berin an hria a, a ngaihna tak pawh an hrè fuh thiam lo va, an ngaihtuahnain phakin an hre ta lo va, hlain :-

“Thiana dawn ve teh ka lung lam vai,
 Tuahthir, siktui, senmei lai thaah zam e;
 Her luai luai runpui za ral relna,” tiin.

Arabian tuipuih chuan fur thli (Monsoon) nen an innangching ta si a, an lawng chu nasa deuh deuh maiin a buk vel ta mai a, chaw pawh an ei hlei thei ta lo va. An chaw kil laite hi dai-luah bel nen, chaw bel nen, an thleng nen, chhuat kil khatih an lumkhawm leh ruih mai thin a. An han tan tha leh a, lehlam kilah chuti bawh chuan an lunikhawm leh ruih mai thin a. Lawng an rui a, an mu ta zel zul mai a; a buk vel lah reh ahnekin zual lam a pan ta deuh deuh mai a. Pu Lianthuama chuan a hrehawmzia chu heti hian a sawi a ni. “Mawng lam hi lu lam aiin tawng chen chen hian a sang ta mai thin a; ka lamah kan e lek lek mai thin a ni” a ti. Tin, Bombay atang chuan France ram thlengin tuipui chungah an kal a, a ninawmzia chu: tui en leh a dum kuk a, van en leh a dum kuk bawh si a, hawina lam apiang a dum kuk vek a, khawmual reng reng an hmu phak lo va, ni sawm pali chhung zet an kal leh nghal a. A hrehawmzia chu Pu Lianthuama bawkin a sawifiah thiam leh ber a ni. Heti hian a sawi : “A ninawmzia chu puan-

dum hi zar ila, khaw dang hawi thei lek lovin,
 chhun zan zwinin ni sawm peli chhung min
 bihtir ta reng mai sela, chutirg chu a ni", a
 ti' A tawp a tawpah chuan France ram chu an
 thleng ta a, an hnathawhna tar hawunh chuan
 an hruzi ta a, Kumpinu thlaw theihna chu ral
 bei turin a lo thlawk ta ther ther mai a, Lusei
 tlangvallo chuak mak an ti e, an thir hual
 huai a, kawihawk angin dabu laa lama
 thlawk kawi thei niin an hria a, lhaen phuah
 leh ta a :—

"Ka ching kawingo va a iang reng e,
 Ri der derin an leng e sappai vil chu;
 Doral hawl an ni e thangvanah" an ti e.

Ni dangah chuan German thlawhtheihna a
 lo thlawk a, bomb a rawn thlak ta chum chum
 a :—

"A thla khawng si lo, a leng der der,
 German doral a leng e thangvan zawlah;
 A tlak tlak kan van a duai awm e" an ti leh
 thung a.

He thil avang hian Lusei tlangvalho chu an
 hlauhthawnpui a, Sorkarin thir lukhum leh
 boruak chhe danna an pe ta theuh va;
 anniho chuan hman hrehawm an ti ta hle mai
 a; hman loh leh boruak rimchhia leh bomb siper
 a hlauhawm si a. A hrehawmzia chu Pu Lian-
 thuma chuan hetiang hian a hrilhfiah leh a :
 "Thir lukhum khum chu lu hi a rum nat tlut

tlut si a, boruak rimchhe danxa han vuah leh hmai zawng zawng kan tuam vek a, thawkna dawt hnuam a ngai si a, hnuam loh leh a thawk theih si loh va, chu lah chu a al luam mai si a. Kan hmai hi puanchhia'n min tuamsak sela tuibur theh hnawng chanchi bawk si sela, sa buhchiar al lep lup hi min barh teivet bawk si sela, chutiang chiah chu a ni" a ti a.

Tin, thla a lo sik a, France ram chu vawt an ti ta em em a, mawzate an bun thuah tir a, kutkawr lum tak takte an ben tir bawk a, mahse chuti cheng pawh chuan vawt an la ti em em tho va, tawh hrehawm an ti em em mai a, meilum aina lamah an pheikhawkte chu thenkhat pheh chuan an rawh ut riam ruam ta mai a. Pu Lianthuma bawk chuan a vawh zia chu hetiang hian a hrilhfiah leh a ni: "Kut leh ke hmawr hi pangang hling hnai la ang maiin a na chik ut ut mai a, duhthu min sam tir sela, engnge i duh ber ti sela "Kahpathir ling hum ka ti ang" a ti a.

Tin, Darlianhhunga khan a ngaihawng hnenah lehkha a thawn a, kan awmnə lamah chuan khawpui reng reng a ri ve ngai lo tih hi a zia tel a. Thluaiteji chuan a hla khawpa khawpui riin a thleng phalo niin a ring ta a, a chhanna tur lehkha pawhin thleng zo bikin a ring ta lo va, blain :—

"Chung khawri mah hian a thleng zo lo,
Thaikawi bawngte a thleng zo bik hlei lawnge
A thamral lunglen thudi hril'na" a ti a.

Darliarchhunga khən a lo hmu a, a khawngaih
leh zual ta em em a, a chh'anna tur chu a ziak
sawk sawk a, a thawn ve leh ta a; chu lehkhā
chuan Zorama a nula hnen chu a hən thleng ta
ngei a. Ani chuan a lo chhiar a, a hmangaih zia
ziahnaah chuan N/G hi a lo hmaih path ta hlauh
mai a lo ni a, "hmangaih" ni lovin "hmaaih" a
lo ni ta a, chu chu a pawī thui hman deuh thaw
ta a ni. A nu la chuan a ngaihna a hre hlei
thei ta lova, a lungawi hlei thei ta lo va, chhiar
nawn a chhiar nawn a, a inngaihtuah buai ta
tuhl tuhl ta mai a. Tichuan a rilru a danglam
ta phut a, a ziak tha duh ta lo nge a ziak suai
palh hrim hrim tih chu Zoram atang chuan
hriat a harsat ta hle mai si a, a rilru chu a kap
buai ta hle mai a. Chu ti maia rilru her mai
chuan a ring si lo. A chang chuan a thianten
an sawi hnawm pui ang a, rilru danglam pawh
a pu thut mai thei a ni tiin a han ngaihtuah
leh neuh neuh rih thin a, zanah pawh a muhil
hlei thei ta mang lo va. A tawp a tawpā chuan
chu lehkhā chu a chhang ta a, heti hian hla a
ziak a, Chu bla chu hei hi a ni:—

"I thaikawi bawngte ka lo hmu e,
Ka han chhiara hawrawp 'N G' a kimlo
('N G' tia lam bran tur)

Ngaihruatīn lunglen a hril' chang chang"
a han ti ta a.

Chu lehkha chu Darlianchhunga'n a lo hmuh ve-leh, a han chhian thui a, pawl a ti em em mai a. Ka lo ziaik hmanhmawh lutuk chu 'a va han pawl tak em' a ti vawng vawng mai a, a theihtawpa ngurin lehkhathawn tur a ziaik leh ta a. A ziah zawn hnu pawh chuan a han chhian nawn leh thin a, dik lo leh tihsual palh pawh awm lova a hriat hnuin lehkha ipah a thun a, Zoroma a lungruni hnena kal turin dakah a thlak ta a ni.

Chu lehkha chuan Zoroma a nula hnen chu a han thleng ta ngei a; ani chuan a lo chhian a, a rilru ngai reng a lo la pu a ni tih a hriat chuan a lawm em em a; a chhanna tur a ziaik leh vat a, hli pawh a ziaik tel leh ta a ni. A hli ziah tel chu :--

"I thaikawi bawngte ka lo hmu e,
Puanang ka zar der e rairah kan runah
Arawn bril lunglen a zual leh thin.

Darlianchhunga chuan chu lehkha chu a lo hmu a, a lawm em em a, a nula rilru re-theihziate a han hriat chuan a khawngaih em em mai a.

Ni khat chu thla a la a, a thlalak chu a thawn ta vang vang a. A nula Thluaiteii chuan a lehkha leh a lungdi thlalak a lo hmuh chuan a lawm em em a, a khâl a khâl nileng zan-

khua thin a. Amah chiah kha a ni si a, biak leh a fawng thei lo va, lawm leh a nui thei baw si lo va, a that zawng a tha hle na a, a famkim lo deuh mang e aw, a ti thin a.

Lehkha a thawn leh a, chut h chuan beti hian a ziaak a, "I lehkha zawngin thu a sawi kimchang thain lung a tiawi em em a; mahse i thlalak hian min hnem famkim hlel deuh a ni, i hmel hmu ang chiah nia inhre mah ila, ka han biak hian min chhang ve si lo va, ka han lawm pawhin a nui ve si lo va, ka mang te a leh an rum rum mai thin a; mi tilawmtu leh mi umangangtu nih a fawn a; mahse nitinin ka khâl ka khâl lo thei si lo" tiin bla nen a thawn leh ta a ni. A bla chu :—

"Thaikawi bawngte chang a thleng leh thin;

Rauthla lungmawl sialin ka khâl reng dawn e;

Kan lawm e, Parte a nui thei lo" tib hi a ni a.

He lehkha leh bla hi Darlianchtunga chuan a lo hmu a, a rilru a dek em em mai a, a chauh phah ta reng mai a, a zawltlingvawnnat tan ta a; hna pawh a thawk tha ve peih ta meuh lova; mahse a thiante pawh chuan an ngaithiam-pui em em a.

Ni khat chu Darlianhhunga chuan a nula hnenah chuan lehkhain, "Kan inhmu thei rih si lova, chumi zan, chumi hunah chuan, 'siruk' khi i en dun ang, kan mit lènna tal inhmun

hram tel. se" tiin a rawt ta a. An hun tiam chu a lo thlag ta a; zana chuan siruk chu anmahni awinna a tang chuan an thir ta reng mai a, "a nit tuh klian a fu ve ngei anga," tiin an suang tuh tawn neuh neuh va, an lung pawh a awi hle a; a nula chuan heti hian hla a phuah ta a :—

"Siruk hmingthang khi a dang chuang lo;
Piallei cawna a dang kan lenna tlang hi;
Tahte khuan chahngmit a leng hmun e" tiin.

A rural chiah siruk en dunah an inggai ran a ni. (Maise France ram leh Mizoram chu zan a inang tawh love, an hre lo na chungin han ngaihtuah chian chuan an khawngaihthlak hle mai).

Tin, tlangval dang pakhat chuan a beisei tak lehkha a hmu ve thei lova, rawn thawn ngeiin rinna nghet tak a nei ve bawk si a, a mangang ve ta em em mai a, Rel-ah a kal sual ang a, thawn leh chhawn ngaihna hriat lohvin, rel in-chhungah awm ta mai mai niin a ring a:—

"S appui Rel runah a cham em ni?

Lallianzualnu thaikawi bawngte hmar tlangah;
Ka chung kawlngo ang a leng ve lo" tiin a phuah ve ta bawk a.

Tin, tlangval pakhat chuan nupui man tur a nei zo lo va, a duh tak kha a nei thei lo va, France rama a kal cbhan chu, chu nula neih

theih nana man tuak chu a lo ni a. Mahse,
an thangrei tak em si avangin mi dang a lo
nei ang tih a hlau va, hla a phuah ve ta a :—

“No nghilnghial leng vanga Chaltuaia
Sum kan tuak e ka thlang Sappui lian karah;
Khiang an awi si awm e mi tawnah” a ti a

Mi thenkhat lungleng leh in lam ngaia an
ngau reng laiin a hlawppui kha chu an inti
phur a, an thate an ti tho a, heti hian hla an
phuah a :—

(a) Ka nu lungphangin mi ring lawm ni ?
Zerman rallian kulhpui dai kan tawn niin;
A surin ngen mu a sur chum chum.

(b) Thingtin sawi dimin mi iang zo lo,
Val kan sawi dim khuangpui ring hluam
hluam karan;

Dorâl an nêin zel e saw hmaran

(c) Lusei val kan than a bang dawn lo,
An tiau ngei dawn hmar tlang khua per-
pui val saw;

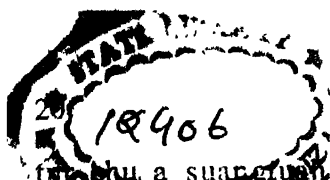
Tek khamphai kan hlan e val rualin, an
ti a, an blim em em mai thin a, an zai dur
dur thin a ni. (Mizo tlangvalin inchawimawi
dan an thiamzia hi sawiin a siak lo a ni, silai
pawh an keng ve lo va; German ral pawh an
tawn ve lo va. Hmelma kut an tuar ang tih
hlauvin Sarkarin hmun ralmuangah hna an
thawhtir zel zawk a ni a. An hla atanga lo
hre tan chuan an u rem rem hle mai).

Tin, hengho zingah hian Darlianhhunga
 kha khawlar takin a awm a, a chau ta tial tial
 a, a hriselna a ehke tan ta a, damdawi a ei leh
 a dam thei chuang si lo va; a damdawi chu
 Zorama a nula kha a ni si a, tihngaihna a awm
 ta lo va, damdawi inah hreh chungin awm lo
 thei a ni ta si lo va. Dam thei chuangin a in-
 ring bawk hek lo, a dam thei chuang bawk hek
 lo; a nula hnenah chuan a dim loh thu leh
 hna pawh a thawh that peih tak loh thute kha
 chu a hriih duh reng reng lo va. He hla hi a
 rilruah a cham ta reng zawk a ni :—

“Damdawiin Vala ka dam dawn lo,
 Aitenawnpar min koh rawh aw Compounder;
 Tichuan Valmawia ka dam zawk ang” tih hi.

Hun a lo kal zel a, hawn a lo hun ta a,
 ani pawh chu damlo chung chuan India ram
 pan turin a kal ve dawn tih á hria a, a lawm
 em em mai a, mahni ram lam pan hnuah
 chuan ka natna pawh a nep thei ve deuh zel
 ang a; dam takin kan in chu ka thleng ve leh
 ang a, kan la inhmuh leh em ang chu tih a bei-
 sei a, a nula hnenah chuan an hawn ni turte
 leh ani pawh chumi ni chuan a lo chhuak ngei
 dawn tih lehkhain a hriih ta a ni.

A nula chuan lehkha a lo hmuh chuan a
 a lawm em em a, an lo thlen hlan chu a nghak-
 hlei em em a, nitin zantinin an inhmuh hun

tan chu a suangtuah neuh reuh thin a, An lo
thlen thlawndah chuan Aizawl pelin Silchar
lawngah a a hmuak ang a, engtek mi han
hawn sak ang maw, engmah rawn hawn lo
mah se dam taka a lo thlen phawt chuan ka
lawm em em ang, engmah dang ka phut love,
a ah vel a ritsak a, ruakin puinthuh chauh
rawn hawn sele, zang takin, hahdem takin lo
thleng se ka ti zawk e, te a ti rilu nep nep
thin a ni.

An hawn ni chu a lo thleng te, Darlian-
chhunga pawh chu damlo churgin lawngah
chuan damloho pindanah chuan a lut ve ta a,
hlum takin a nula hmuh theih ngei bciseiin
India ram panin a chuang haw ve ta a ni. Mi
hrisel lo tan chuan lawng han bak vel chu
tawh a lo har hle mai a, dam rengte pawh an
rui thei hle ta hlawm a. Ani plei chuan tuar
har a ti ta hle mai a, mahse a inti pachanga,
a tuar hram hram a; mahse natna dangin a
taksa chaklo tak mai chu a vanduaia siamin
a rawn tlakbuak leh ta zel a. Eden an thlen
chuan a peih ta ngang lo va, a Lungdi ngaih-
tuah em em chungin he khaw vel awm chhunga
leilunga tual leng ve tawh lo turin a kal san ta
a. Edenah chuan hmanhmawh takin an vuiliam
ta a; a thiante pawh chuan an thianpa tel lo
va an khua han luh chu an huphurh ta em
em a ni.

A thiante chuan ani tel lova an khua han leh chu an huphuh em em ta bawk vei nen. A ngaihzwng hrena sawi dan tur an han ngaih-tuah riluk te hian an hnuk a ulh theuh zel mai a; kha nula hmel hmuh leh a hrena thu sawi dan tur chu an damchhunga an thil tawh tur huphuh awn ber, loh theih loh ni siin an hre ta a; chu thil chuan an rilru a kham ta ran reng mai a ni.

Thluaiteli khan engnah a la hre ve si lo va, a thiante nen ralron kal hawn huna an hmuah dan tur chu an ti ti tui ber a ni a; chumi lama thu sawi a nuam chu sawi tur dang reng reng an nei lo theuh va. Aizawl Bawrh sapin, "Lusei tlangval France ram kalin Silchar khu an lo thleng leh ta" tia a puan thawm an hrii veleh, kalkawng an lo thang chhoh dan tur an suangtuah a, hmuah ni tur an ruat ve ta a ni.

Thluaiteli khan a nghakhlel bik a, a za a za mai a. An hmuah ni chu a lo thleng a, an khua a tang chuan an chhuak ta a, Aizawl an ban nghal a. Aizawlah chuan, a tuk an chem a, a tuk leha an tawh na naah tawh turin an chhuak ta a ni.

A tukah chuan mahni chhungte leh ngaih-zawngte hmuak turin an chhuak ta a, Bawng-

kawn an thlen chuan tlangval mahni khaw thlen nghakhlel zual deuh deuh engemaw zat lai, Durtlang atanga zinga lo chhuak an tawh ta phut mai a. An khuate chu khawilaiah nge an la awm ang, an dam tlang em tiin an khaw tlangval hmingte chu an han sawi diat diat a. Tlangvalho zinga pakhat chuan hreh deuh chung tih hriat reng reng hian, Khami kha chu dam-lo chungin a lo chhuak ve a; mahse Edenah khuan a tlin ta ngang lo va, an vui liam ta a ni. A thiante pawhin an sun nasa khawp a, an tap an tap mai; mi dang te pawlin uiawm kan ti bik asin, dam taka in thleng utan a that vei nen," a han ti chat chat a. (Hetia khaw dang tlangvalin a han hrih thei mai hi a mak lo va, kha tlangval kha a khawngaihthlakzia kha an zingah a thang tham a, a thiante rilru a khawih em a, an hre deuh huzi a ni).

Chu veleh tap thawm chu a ri ta hak mai a, an au ta rawih rawih mai a. Thluaiteii chuan, "Ka tan vanpui a chim ta, ka charin maian chan pawh a tluk ta lo, engtingge maw ka awm dawn tak ang le, awi a na em mai, ka tuar zo lo," a ti a, lamlianah chuan a tlu ta chawrh mai a, a tap ri thei tawh hek lo, a tal a tal ta mai a, a thidang hial a. A thiante tap kha an bang a, an bawisawm ta a, an kil ta taih mai a; mahse tibngaihna an hre chuang

lo va, an han pawm leh rih thin, a thih ve mai te an hlau ta rum rum mai a. A chang leh a thlentein a han leih leh bawrh bawrh mai thin a. Derker khat hnu zetah chuan, an vauncih a siamin a lo tap chhuak leh thei ta feih feih a, [Sulo nua Laltheri (Lalchawngpui) nen khan an inang hial awm e, a nu chu awm ve sela, a thih mai a hlau ve ngei ang].

Kal zel chu tih rual a ni ta si lo va, hawn pawh chu thil huphurhawin a tling ta a ni. An han nghah rei leh deuh hnu chuan a lo harh ta deuh va, an thlenin lamah zawitein an kuah hawng ta a. Kal zel tum lovin Aizawleh an khaw tlangval lo thleng tur chu nghah an rawt ta a ni.

Thluaiteii mangang lutuk chu a inngaih-tuah vang vang a, an khaw tlangvalte lo thleng turte hmuh chu a huphurh ta em em mai a.

(a) Amin lungdi an tawng nui hiauvin,
Kei ka lungdi thlangtiang Eden ram daiah,
Kumtluang run a rem a na lua e.

(b) Hmatiang hun thleng tur ka dawn ngam lo,
Kawla ni chhuak tapin ka chhiar dawn
[ta e;

Lung zurin siang lam ka pan ta'ng e,"
a ti a.

Amah chauhvih thei leh thei lo chungin a
haw, ta~~ng~~ peng hneng mai a ni. Tap chungin
a kal~~el~~ a, an khua chu zanriah ei hunah a
thleng a, biak theih lohvin a mu ta vang vang
mai a, a tap a tap ta a ni.

A thiante leh an khaw tlangvalte chu an
lo thleng ta a, nula kha an tlawh ta hlawn a,
an ti ti pui a, a dam thei ang berin chanchinte
chu an hrilh ta a; mahse a ngaihzaung a tel
ve loh avangin hlim hmel a pa thei ta chuang
lo va; a hmel en mai pawh hian a khawngaih-
thlak hlih hlih hian a lang a; mahse a thian-
te khan an theih ang angin an kawm hlim hram
hram zel e.

Ni khat chu a tlangval ngaihzaung Darlian-
chhunga thihna hmun ngei zu fan ve a châk-
ziate chu a sawi ve a, savaa chana zu thlawh
vang vang a, a hmun thleng thei kher lo mah
se, a lan theihna tlanga Eden ram tal thlir a
a chakzia chu hlain a phuah ta a ni.

“Thiani, a lang tlang a awm lawm ni ?

Huiva chang i, thlir ka nuam thlangkawrvai
khu;

Eden ram ropui ka di zalna” a ti ta hlawl
mai a.

25

Pasal sun ang chiah mian a khaw sa a, sun pawh a khuih duh lo va, lu hram ve-ruin tumah pawh pawl lovin a vei ta veng veng reng mai a. A nu pawhin a mangan pui ta hle a, a changin a zilh hauh va, a changin a khawngaihna a ti lang thin a; a engamah chuan kori a tu thei si lo. Ni khat chu a nu chuan "In sun hram hram la, hlim takin thian-te pawh kawm ve la, a zah pawh i zak zozai tawh lawm ni? I zahpuiawm rum rum tawh alawm, pasal sun ang hrima hetia awm tak reng mai chu; mite pawhin mak an ti dawn ten che a nia" tiin a zilhhauh ta a. Ani chuan hlain :—

"Ki dawn ang chunnun i dawn lo ve;
Kumsul veia nunhlui thar leh tur reng hi,
Nau ang tah kei zawng ka hmachhuan e"

tiin a chhang leh ta then mai a; a nu pawh chu a ngawi leh ta vang vang mai a, a khawngaihna chu a zual leh ta zawk mah mah mai a ni.

A thiante, nula leh tlangvalkoin tihhlum tumin an kawm thin a, mahse an tihlim thei hlawl lo mai a, an mangan pui ta em em mai a. Ani lah chuan tlawm leh zah pawh a dawn hlei thei bawk si lo va, an biakna erawh chu

a theih ang angin a chhang ve hram hram zel a; a rilru chu Eden rama an hnutchbiah taka khan a luakhkhat tlat mai si a; englai pawhin a mitthlain a hmu thei reng a, a aw rite pawh a thihlungah a cham reng mai baw si a; chu achhapah a thlalak kha a duh hun hunah a en thei baw si a, a khal reng mai nghe nghe a, chu chuan a rilru a lak nasat em vang niin an hria a.

Ni khat chu an kbaw tlangval nuihza siam thiam ber ber an insawmkhawm a, tihhlima tih nuih ve an tum ta a.

Nuihza chu an han siam a, an nui dar dar reng a, ani chu a nui ve thei bauh lo mai a; mahse fiamthu nuihzatthlak tak tak chu an siam zui zel a; vawikhat chu a nui ve ta hawk mai a. Mahse a tlangval mitmei kha veng niawm takin amah a theihnghilh vanga nui a nih lohzia chu hlain :—

“Rual tawnah nau ang ka nui na a,
I biahthu leh sakhming ka nghilh hlei nem le;
Thinlai lung rukah ka vei reng che” a ti leh ta zel a.

Chutichuan Thluaiteii chuan tlangval chu rei tak a sūn a; a laichinte leh a chhungte pawhin an buaipuiin an khawngaih em em a. Hun a inher zel a, a lo inngaihtuah fim thiam ta deuh deuh va, a tawpah chuan “Ka thi ve

thei si lo va, ka dam reng si chuan ani suna khawtlai chu ka tan thil retheih thlak, sawtna tur awm chuang si lo a ni mai a, ka tar hun leh ka nu leh pa min thihsan hun tur han dawn pawhin ka tan thil hrehawm thlawn mai a ni e. "Ka di khiang lo awi la mi tawnah," a ti bawk a, ani a borat tawh si chuan lenlai hi dinthar leh hram zawk ila ka tan a tha zawk ang." Ngai mah ila lunglen chu ban tum hram hram ila a tha zawk ang," a ti a, a intihlim ve leh ta hram hram a.

A rinawmzia kha tlang hriat a lo ni. bawk a, tuman an hnualsuat lo va, an khaw tlangval pakhatin nupuiah a nei ta a, fanau maltluan chawiin Pathian malsawmna a lo dawng ta a ni. A tar thlengin mi rethei a ni lo va, mahni tawkah chuan khawsa thei pawl tak an ni ta zel a ni.

Darlianchhunga hi France ram kal thite lungphuna hming ziaak 2 na a ni. France rama kalte hian 1917 June ah Aizawl an chhuahsan a, 1918 June-ah bawk an lo kir leh a; kum khat chiah an thang a ni.

MI RINAWM PAHNIH

He mi rinawm pahnihte chanchin hi a tawi thei ang berin han ziaak ila, a dang chu suang-tuahnain kan hie thei theuh awm e.

Indopui II hma lawk khan Tuirini lui chhak Lenchim khua leh Tuirini thlang Phulmawi khua (lal hran khuate) chuan, kum khat chu, chu lui chu vật thlain lo an nei ve ve a. Lui kam bul neite phei chu duh duhin an inauvin, an inbe tawn phak a. Luipui phai a nih avangin, chhun nizat zual changte chuan luih chuan an zu inbual thin a. Ni khat chu Tuirini vật thlatu, thlang lam pang ziwka nufa luih zu kal leh chhak lam kam vật thlatu tlangval pakhat nen chuan an intawng fuh hlahh mai a. Hlin taka au ti ti zawh chuan mahni lo lam pan chuan an kir leh ve ve ta a. Tlangval khan thlanglam rala nula kha a vawí khat hmuhna ni mah sela a mi duhzawng mi tak mai a ni a, vawí khat tal hmuh leh chu a tum rilru ta ran a. Luih chuan a kal fo mai a; mahse luih chuan a tawng fuh thei ta hauh lo mai a; chhuanlam siamin an lovah chuan va lên chu a tum ta zawk a. Nikhat chu chaw chhun ei huna an chi neih loh chu chhuan lamin, ral leh lam nufate lovah khan a va kal ta chawt

mai a. Nula nu chuan, tlangval chu tha takin a lo bia a, an hlim hle mai a; nula erawh chu an bulah chuan hlim hmel pu tak siin, ngawirengin, a nute titi chu a lo ngaithla ve a. Nufate pa kha chu Sangal khawng hranga belrawhmual kil, pa, thilithei tak, hausa tak, a hning phel chu a hriat fo hnu a lo ni reng mai tih a han briat velch chuan, chu nula chu nupui atan a duh ta em em mai a, a hmelte chu a fan nitsir ngun zual ta a. Nula hâng lam deuh ni mah se, mi fel tak leh ngaitnobei tak niin a hria a, a neih theih dan kawng chu a rilruin a suangtuah fan ta mai a, nula nu nen khan an titi dun zel a, nula nu chuan n tul ziate a hrih tel nua a. Tlangval chuan, anni chu an âwlzia leh nufate kha puih a hnial loh zia a hrih a. Nula nu chuan, "Min puih peih phawt chuan kan lawm ngawt ang chu" fiamthu nui chung si hian a han ti a. Tlangval chuan an khua atanga khaw hrana mi puih tum chuan a inbuatsaih rilru ta a ni.

A tukah chuan nufate kha feh turin an chhuak leh chu lo kha an zu thleng a, thlam an lut chauh tihin, tlangvalpa kha chawfun akin an lo lam pana lo kal nula chuan a fan hmu ta a. A nu hnenah chuan, Ka nu, en teh, saw pui a lo kal tak tak roh," a han ti a. Tlangvalin thlam a lo thlen chuan, nula nu chuan,

“Engah nge i lo kal tak tak mai ni, ka han ti-fiam mai mai a nih kha, kan tul bik hlei nem,” a han ti a. “Kan tul in tih tawh kha, ka lo kal laklawh tawh si a, vawiin chu ka pui reng reng ang che u,” a ti a. Nula khan, “Chu tlangval chu kan la inhre ngai si lo va; engti-ziaa mite rawn pui peih tak tak nge maw a nih chu aw!” a ti rilru neuh neuh va. Rei lo teah chuan hlo thlo tur chuan an bunggho tan ta a. Tlangval khan hlothlawh a lo chak hle mai nghe nghe a. Chawfak a lo hun ta a, an chawfak laite chuan nula nu leh tlangvalpa kha an titi dun a, nula erawh chu an biakna tul tawh chauhvinn a tawng ve thin a. Tlangval chuan nula chu a ngaina lehzuil ta deuh deuh mai a, hetiangka ka duhzawng leh, tiang nungchang pu hi mi dang kan Zoramah hian an awm awm lo mang e, a ti rilru ta a ni. An nufa mithmuah chuan a nungchang pangngai aia lét engemaw zata thaa nun a tum ta a ni. Tlai lam a lo ni a, losul hawn te a lo hun ta a; mahni khay lamah chuan an hawng ve ve ta hlawm a.

A tukah chuan nula nu chuan a fanu hnenah chuan, “Chênte, nimina tlangval min puitu tha kha va sût leh mai teh, a ti awm lo ém mai, zah pawh a zahthlak deuh roh ve, briat ngai hleih loh, lo pawh la zo bik si lovina han

inpuihte chu: saw an chhungte dang pawh an feh saw," a ti a. Nula chuan a zah avangin a hreh hle mai a; mahse a nu'n a tirh miau si avangin a kal lo ngam si lo va, a kal ta hram a. Chu tlangvalte thlâm, nulain a va thlen chuan an lo la bung hram bik lo va. Engtiziaa lo kal nge i nih? tia an lo zawh chuan nula chuan, "In tlangval namin khan kan lovah a lo feh a, kan nufa ni hnih thlawh lai min han thlawh sak duai mai a, ka nu a lawm em a, chak lo hle mah ila, kan lawm entir nan, an lo va thlawhpui ve reng reng rawh min ti a; ka lo kal a ni," a ti a. Anni chuan, "Puih kan ngai lo ve, min puih tlukin kan lawm tho tho ve; i nu amah chauhva a bung tur chu a khawhar ang e, baw leh zawk rawh, tawngthuchhelo keini chu thlotu kan thahnem deuh va, kan awl viau asin, in tul hle phei chuan a la rawn pui leh zawk dawn che u ni," an ti a, Nula chuan, "Ka nu'n min tir a ni si a, ka hawn leh mai zawngin min lo kam khat ang a, nute thu awi lovah min puh ang asin, vawiin chauh chu ka lo kal tawh si a, in zingah min buntir ve hram rawh u," zaidam takin a han ti a. Anni chuan, anih leh bung ve ta poh che an ti a, an bungho ta a. Chu nula chu hlo thlawh pawh a lo chak kher mai a, mipa naran phei chu tlukin an hria a, monu atan an it tlang ta hle nghe nghe a. Tlangval khan, "Belrawhmual kil fanu nge

nge, niminte kha chuan zakzuma ka hriat teh-
lul vei nen, a tulah meuh chuan theih a ngai
lo hle mai a, nupuih chuan a tlak ber pawl
chu i va nih tak em, nang neitu hi chu an
vannei awin mang e, a ti rilru leh ta zel a.

A tukah chuan tlangval chhungte khan,
Nimin min rawnpui tu nula tha kha, va sut
leh rawh, an tul awm tehlu ren, a lo feh ve
talh si a," an ti a. Tlangval chuan a va pui ve
leh ta a. An inlawm tan chu a ni ta mai a.
Chutichuan, hlo thlawh chhung chu an inlawm
khawchhuak ta zak mai a. Tin, faving awllen
a lo thleng a, an inlawm chu a tawp ta nih a.
An inlawm chhung khan, inngaihazawn thu emaw,
inneih thu emaw an sawi dun ngai hauh lo
mai a, tlangval khan pawl a ti hnahnawh leh
ta deuh hle mai a. Nulate khuaah chuan nula
kha rim turin a zu zin ta a. Nula chhungte kha
an lo tha hle mai a, buh lak huna inlawm leh
thute an lo sawipui hlut a. Ani tlangval kha
chuan buh lak hma ngeia inneih a duh rilru
ta zawk tlat mai a, a rilrute chu nula nu hnen-
ah khan a sawi vel a, ani chuan a hnial lem
lo na a, buh lak zawh hun ni se an ti deuh
tlat a. Nula erawh chuan a nu leh pa rentih
ang ang chu zawm a tum a, engmah he mi
lam kawngah hian sawi a nei ve ngai lo a ni.

Tin, tlangval kha an khuaah a hawng ta a, a thian pakhat hnenah thu awmzia zawng zawng chu a nu leh pa a hrihtir a. Anni chuan, an fapain a lawmnu a duhzia an hriat chuan, nula nun dan kha an lo hre tlang tawh bawh a, an fapa tan chuan theihtawp chhuaha an khaw pa fang ber berthe palaia kaltir nghal an rawt ta a ni. Palai an tih rual chuan tlangval chu a kal ve leh ta a ni. Tlangval chuan nula (a lawmnu) kha, a palai ten a nu leh pa an beih chhungin a lo titi pui ve thin a. Nula chuan a lawmpa hnenah chuan, "Kei zawng fetianga thu hi min sawipui a tul lovin ka hria, ka nu leh ka pain ka tana tha tur chu an hria a, an ni tluka min hmangaihtu hi khawvelah an awm lo va, duat taka min lo chawiliantu, ka nu leh ka pa thu thu hian kawng engkima awm ka lo tum tawh thin a; an lungawizawng hi ka zawm tur chu a ni mai a; an thin tinâzawnga awm hi ka la tum ngai lo va, mi duh der ve tak meuh i nih chuan, an mahni hnenah nangmah ngeiin sawi pawh sawi ve la a tha zawk ang," a ti a. Tlangval chuan a lawmnu rinawm zia a han hriat chuan, a ngaihsan phah lehzual ta a. Nula nu leh pa chu a bei tan ve ta zawk a. Nula hi Chhunthanga Chhangte Phulmawi belrawh mual kil fanv Chhungi a ni a; tlangval hming chu Liana a ni.

Chutichuan Liana leh a palaite chuan, an finna leh an tawngkam thiam zawng zawng chu thuhnuairawlh taka an lunan lu chuan, Chhungi nu leh pa chuan an fanu chu buh lak zawng pasal nei tur chuan, ientiawn taka an insawi ve ta a. Mahse Liana chuan hun kâr nei fe a la nih avongin inthulh leh theih an a hlau va; Favang chhung ngeia inneih chu a ngen ta ngat ngat mai a, an palaite pawh chuan theih-tawp an chhuah zui zel bawk a. Tin Chhungi nu leh pa pawh khin hnathawh ding engmah an nei thei ta lo va. Buh lutu bei an neih sik si chuan, an nupa atan buh lak ngawt pawh a harsa lutuk dawm tih chu an caluanlam la neih chhun a ni ta a. Liana chuan, "Chhungi hi min neihtir phal phawt chuan buh lakte chu anni nupa tar lam ngathuah a ngai tawh lo vang" a ti a. Khutiang lo zintê te chu kan lo nen kan kawp zo vek mai ang; an duh pheî chuan an lo chu kan zo hmasi ang tun a palaite chu a sawitir leh ta a. Tin, fapa nei lo an ni a an fapaah pawh to nghal ka tum nghe nghe asin tiin a sawi teltir bawk a; tun hnathawh pawh anni nupa tan hnathawh a ngai lo vang, keimahnî nupain kan chawm zui ang, a ti leh zel a. He thu hi an briat veleh, Chhungi nu leh pa chuan, "A ni tak alawm, keini fanu chhete chuti taka lo duh der ve chu eng atan nge kan

phal loh teh lul ang. Liana chuan kan fanu hi rem a tih bunah leh a duh hun bunah nei rawh se, min dala apiang in sawn thei zel mai si a, kan harsatna n in hriat thiempuitu hi lawm kan tlakkleh ber tur chu. Inneih in duh hun chiah pawh chu Liana chuan hen sawi sela, kan lo remti ve m i thei ang. Hei lo, chhungkhata iniam pawh in duh tak tak down a ang ta hle e," an ti a.

Tin, Liana p laite chuan Liana chu thu awmzia zawng zawng an hrih a, Liana chu a lawm em em mai a, a palaite haenah chuan lawmthu to a sawi a. Man chungchang sawi turin a tir leh ta a. Man lam chungchang thuah chuan, mi naran lo ngaihah chuan remti ta rau rau si, Chhungi nu leh pa chu ngenngawl hlein an lang a. Palaite pawh chuan Liana hrih chu an huphurh hle mai a. Mahse, Chhungi thuam tur an hriat hnuah chuan an rilru chu a dam ta huai a, Liana hrih hlan an nghakkleh ta zawk a. Liana rawn lo chuan man pawh chu Chhungi pa tih ang apiang chu lawm tak-in an pawm ta zel mai a. "A hun tur rawh chu Liana'n tuk rawh se," an ti a. Liana'n man hi a lo hriat chuan, a sawisel duh lo na a, tam a ti rilru hle a; mahse, Chhungi thuam tur—Darbu, Darkhuang leh Puan thulkhung 50

aia tam, Tangka fai nen a pan a phal tih a briat veleh chuan man bi chu a tlem lutukin a hre ta zawk a; Sechalin an lawi dawn tih a briat leh lek phei chuan, mak a ti a, a lawm rilru ta hle zawk a ni. A puan chhawm tur pawh a man chuan zuk tum zo lo va, a ti rilru ta zawk a.

Chutichuan, inneih hun chu an rel thlu a, hapta hnih han inbuatsaih a, thawk thla leh tur chuan Liana te chu an hawng ta a. An nu leh pate ve ve kha chu Pathian thu awi kau tih angte hi an ni ve lo va, khaw khat mi tha zu leh sa duh duha tlan thin an ni a. Anni pahnih erawh an ni ve lem lo va, nu leh pa thu awi thei mi tak an ni ve ve a. Liana te haw hnu chuan Chhungi chu a inngaihtuah ta a; Liana hi pasal tur enin ka lo en ngai si lo va, kan innei dawn chu a ni ta mai si a; thian tha ang chauhvinn ka la en ta fo mai si a, ani lah hian min hmangaih tak tak niin a lang si a, amah hmangaih thiam ve hi ka huphurh zawng tak a ni ta mai a. Liana hi a phu ang tawkin ka va han hmangaih thiam ve awm lo em! Ama che dan atangin ka zir ve zel a ni ang chu, a ti rilru ta nep nep mai a. Liana lo kal leh hun chuan intihpachana, hlim taka kawma lo biak ve sauh sauh chu a rilruk ta a ni.

Liana te chu Chhungi nei tur chuan an zu sakte a thlum tawh avangin kal a hun ta a. Mahse an khuate chuan nghalruil an rama lut an hual dawn avangin, buh lak chawhnech atan leh Chhungi te sahrang hleh ve atan tiin Liana chu a thawk chhuak ve ta a, a tuk chu innei tura kal hun tur a ni tawh bawk a. Liana sa hnu chhui lai chuan, thian pakhat kut p.ih a tawk a, kâ pawh chinawn hman lohvin a thi ta mai a. Liana hun chu laklawh an tihpui bawk a, khaw pumin an tuarpui nasa em em mai a. Liana thih thu chu Chhungi te beng chu a zu thleng ve ta ngei mai a. Nula zakzum, intih-pachana hlim taka Liana lo biak tuma, lo thlir rilrutu thintung chu a â ta mup mai a; a lung-chhe lo ni lovin, tah nachang a hre ta lo a ni. A tak a nihthe a han ring lo leh rih thin a. Mahse lehkha Chiang tawh taka ziah a ni si a, rinhlelh rual chu a ni thei si lo va. Chhungi chu a hawi a hawi a, a rilru ngaihtuahna chu a lo ding tan ta a, heti hian hla a phuah a :—

Têk ang mi deng lung ka mawl zo ta,

Kamkei lian râl chengrang lungmawl a
tawng e;

Khuandimna changsiala nun seina, tiin a
tap chhuak ta phawng mai a. Chutichuan
Chhungi chuan a rin aiin a tuar thiam ta lo va,

chaw pawh a ei thei ta meuh lo va, Liana nena an inlawm dunna lote kha hmuh a chăk a, buh lak hun chu a nghakhlai ta em em a; mah-se zuk hmuh meuh chu a huphurh deuh bawk si a ni. Buh lak chu a lo hun ta a. Chhungi chu a nu nen an feh dawn ta a. Zanah chuan a muhil thei lo va, a tuk zing chu an feh hun a ni si a; an han feh chhuak chu mittui nen khaw hmufiah lo chungin Chhungi chu kalkawngah chuan a in pal thla hnawk hnawk mai a. A nu chuan, "Chemte, zawi tein kal rawh," a ti a. Chhungi chuan zawih leh zawih loh a dang chuang lo asin, khua ka hmu fiah lo a ni, a ti rilru a, tichuan blain heti hian a han ti ta a.

Pheilai ramtuan tukin vawr ka thiam nem
maw.

Ramloh lam kawi bawâr khawthim ka dai e;
Chhingmit chhaktiang kaw! ang eng lo ve,
a ti a. Chhungi te nufa chuan Tuirini kama an thlâm chu an zuk thleng ta hlawl mai a. An nufa khua chu a harin an hrilhhai hle mai a. Chhungi chu a han hawí vel a, a mittui chu a tla zawih zawih mai a. Liana te lo kha a han thlir a, a hmu fiah thei lo va, Thlâm a han lut a, a thu hnawk a, thlâm chu a hlui thing thiapin a hmu a. Khawvelah hian a malin awm

in a inhre ta a, het hla a han siam leh
ta a ni :—

Luipui kam bûkthlâm i riang ve em?

Hmânah lungdi kimte'n cihlanrawl kan
fak lai,

Nghilh lai thiam bikin ka riang lo che,
a han ti a. Ral leh lam a thlir a :—

“Ram loh bukthlamah ka hawi vel e,

Luipui raltiang zate'n nui hiauva (uanna;

Fan ruai ruai Sial'n ka nuam mang e,” a
han ti leh a. Chhungi leh a nu chu an bung
tan ta a. Mahse, Chhungi chuan buh chu a la
hlel thei lo va, a nu chuan a khawngaih em em
a, a mitmei reng a, tihhlím tumin a titipui
hram hram a; mahse, sâwta ram chu a awm
thei chuang si lo va. Chhungi chu Pathianin
Liana hmangaih dân a zirtir ta emaw tih hial
turin a lunglen chu a zual ta phut phut mai a,
ama duh thu angin engmah a ti thei ta lo va,
a ngaihtuehna chu a dîng em em mai a, hla a
han siam leh ta a :—

“Min hnem thiam lawm ni, ka chung
Khuanu,

Sawmfâng par lâwr awmhar siali ka riang e;

Thinlai zochhum zîng a zual tual tual,” a

han ti leh ta chawt mai a ni. Chutichuan, a
nu hnenah chuan, “Ka nu chaw i fak tawh

mai ang, a hun tawh e, kan thlen kha a tla¹
 êm a lo nih hi, mi pawh chaw ei turin an in-
 au tawh alawm," Chhungi chuan a ti a. An
 nufa chuan thlâmah chuan chaw fak turin an
 kal ta a.

Chhungi chuan a ei thei ta hauh lo mai a,
 a lem hram pawhin a puar chuang ta lo va,
 thlâ Liana hnena kal ve mai a chak ta a.
 Chau tih briat rengin thlâm chhuatah chuan a
 bawh ta ngât mai a.

Chhunrawlin lairil a fang nem maw,
 Lunglen tãmpui tãngrualin kei mi nuai e;
 Thla ka fam mai awm e nang vangin, a ti
 leh a.

Chhungi chu a intihlim hram hram a, a
 nun a khawngaihin a buaipui lutuk ang tih a
 hlau va, theihpatawp chhuahin a intipachang a,
 buh a la tha thei lo deuh tih mai loh chu
 Chhungi tawrhna âwm dang chu a nu chuan a
 briatpui thei lo a ni. Mahse, chawfak khamah
 chuan Chhungi te nufa chu chawhma ang bawh
 khan an bung dun leh ta a. Rei lo teah chuan
 Chhungi khan Liana chu a kianga buh la vein
 a bre ta tlat mai a, a tak a ni lo tih reng a
 hre ta hauh lo mai a. Liana thih pawh cha a
 hre ta reng reng lo mai a; a takin an inlâwm

a, buh an la dunah a ngai ta tlat mai a, buh-vui chu a hlep bawrh bawrh mai a. A nu chuan, "Ka nau tê chu a va fel ta em, chawhma kha chuan buh pawh kha a la thei meuh lovin ka hre si a," a ti rilru a. Chhungi chu a chak tak em avangin êm chu a vawm khat ta mai a. Liana hnenah chuan, "Thlâmah i chhung tawh ang hmiang," a han ti a. Liana chu a lo awm ta si lo va. A tak a ni lo tih a han briat chhuah ve leh chuan, "Awi ka nu, a nâ êm mai," tih leh tlûk chu a rual ta a. A lukhumin a hmai a hup a, thei leh thei lovin a ngîk ta feih feih mai a. A nu chuan, "Chemte, Rulin a chu che em ni?" a ti a; a chhang thei si lo va. A nu chuan a fanu bul vel te rûl awm leh awm loh a han zawng chûk chûk a; mahse engmah a hmu si lo va, a ngaihna hre lovin a hawi a hawi ta mai a. A fanu chu a khawngaih avang chuan a mittui a tla ta hial mai a, tihngaihna lah chu a hre der si lo va. Chhungi chu chaw bel hmin dawn laiah chuan a lo harh a, a nu zawbna kha hlain a han chhang ta a :--

Ka nu, lunglen vang a lo ni e,
 Chhunni titawi Liandang rauthla ka kiangah,
 Sawmfang par lawrin ka lo hmu e, a han ti ta a, a nu chu a tap ring zawk ta mah mai a. Chutichuan, a nu chuan, "Ti rawh Chemte, i hawng mai ang; keini nufa hian eng kan

thawk kaw chuang lawng e. I pa'n la zuk
thawk rawh se," a ti a, an hawng dun ta a.

Kalkawngah chuan Chhungi chu a chau
em em mai a, a kal hlei the lo va. A mittui
a tla reng bawk si a; kawng ko sang laite chu
a han bawh leh nawk nawk thin. Liana khan
min han kai mai sela aw, a ti rilru hial a.

A siang lam rawn zalam ka kal thiam lo,
Ka tlu ruai e, awnhar siali ka riang e;
Awi a na, mi u ka ngai mang e, a han ti
a; Ni tlak rualin in an thleng thei ta hram a.

Zanah chuan Chhungi chu a muhil hlei thei
ta lo va. Hlain :—

Zantiangah lunglen a zual chuang e,
Tha leh zungzam a rawn chhui lung ka
mawl e;

Tinkim ka dawn vel ka chhing thei lo,
a han ti leh ta a. Zinglamah chuan tlem a
han muhil tan ve a. A mumangah chuan Liana
a lo hmu a, an lo hlim dun em em mai a.
Mahse, kaw! a lo eng a, Chhungi chu a han
harh ta hlawl mai a, a mumang a lo ni reng
mai si a, a rilru chu a buai ta rum rum mai
a, hlain :—

Rauthla leng darang ka tawng leh thin,
Kawi a eng e, ka lunglam vai e mi u,
Ka dawn sei ngam lo ve kan nun hi,

a han ti leh t a. Chutichuan, Liana chu Chhungi chuan a mangah a hmu zauh zauh ta reng mai a. Liana hmuhna a nih avangin muthilh theih ngawt mai hi a duh a; mahse nunhlui a dawn kual vel a talakah a muthilh thei phin si lo va. Zini a muthilh thei avang chuan tuk khat chu a mu rei ta hle mai a. A nu chuan a damsam lo emaw a ti hial a, a han kai tho va. Chhungi chuan a mangah Liana a hmu a lo ni a, a mang tawp ta mai chu Chhungi chuan a ui em em mai a, a nu hnenah chuan,

Ka nu, ka zâl lai mi tho lo la,

Hai ang phang chu Ainawnpâr chân ka hlau e;

Tawnmang lam tô chang hi ka chan tawk,
a ti a.

He mi a'ang hi chuan Chhungi chu mu rei mah se a nu chuan a kaitho ta ngai lo va. A kum leh chuan zo lam lovah an nei ta thung a. Chhungi chuan a tuar ngai chu a la tuar reng hian a nu chuan a hria a, a fanu chu a khawngaih em em mai a, hna tinreng maiah chuan awltir zel a duh ta hial mai a. Chu chu Chhungin a han hriat chuan a nu hnenah chuan, "Ka nu, mi buaipui duh tawh suh khai, ka tuar tuarin ka han tuar mai ang e, engtia tihâ sawt tur ka ni lo ve; kei pawbin ka duh-zawng a ni zozai bik tawh lo a nia; mahse, ka

rin loh hlanin ka kawchhungah a lo thawk leh
 thut mai thin a, ka hriat loh hlante hian ka
 lo inhnip leh hlawp hlawp mai thin a ni," a ti
 a. Mahse, a nu chuan a khawngaih zual tulh
 tulh mai si a; Tuirini kam kan zu nei ta kber
 kber kha a va paw em, te a han ti rilru leh
 rih thin a, sawta ram a awm thei ta si lo va.

Ni khat chu an Zo lo thlamah chuan
 Chhungi chu amah chauhvui a thu a, Liana khø
 a ngaihtuah leh ta chiam mai a. A rilruin,
 "Aw, min ngaih tehlul vei nen khan, ka han
 hmangaih ve tan dawn chauh che a, heti hi i
 ni leh ta mai mai si a, a va paw tak em!
 Ka ngaih che hi a reh thei ve thung awm lo
 mang e, nang ngaia lan teh fo lah chu a mawi
 zozai dawn si lo va; ngai chung reng che hian
 ngai lo awmin ka awm dawn zawng a nih hi,"
 a ti a, hla a siam leh ta a :—

"Zokai bûkthlâmah thu di kan sawi,

Min chhang lo ve Liandâng nau ang i
 nuar e;

Ngai chung lunglen ka bâng tur chu," a
 ti leh ta veng veng mai a. Hun chu a lo rei
 ta deuh deuh va. Chhungi chu Liana te khuas
 miin an zuk nei ta a. Fapa pahnih leh hmei-
 chhe pahnih a nei a, a vanduai asiamin a pa-
 sal chu a thi leh ta blauih mai a. A fate chu
 a tulpui ta a. Chhungi chuan rethei a inti em

em a, a fateho chu Pathian tanpuina lo chuan
tihpuitlin zawh pawh a zuam lo va, heti hian
a han ti leh ta a :—

1. Mimang ka piang ve e khuavelah,
Dar ang len lai tawn ni awm lo tê hianin;
Chhiar tlang âr ang kumtluang vai ing e.
2. Hnam tin malsawmtu ka chung khuanu,
Min thlirpui la ka hrai riang zuapa
chham hi;
An hmatiang zalam chhun êng ang che,
tiin.

Pathianin a tawngtaina chu a chhan sak a.
A fapa upa ber chuan nupui neiin fate pawh
a nei a. Chhungi chu a fapate nen 1963 khan
Aizawlah an pêmtla ve ta a. Kum 1972, June
11 ah a boral ta a ni.

HLA RILRU HNEH THEITE

Mizo hla hi a thu a thain rilru te a hneh thei em em a. Mi a tilawm nghal thei a; a tithinrim nghal thei baw, chutianga bla, rilru hneh theite chu hengte hi a ni.

NIHNUAIA HLA

Ni khat chu Khawruhlian Lal Pawibawia iqah Zu Runpui an kai chhuak a, a in khatin mi an awm a. Pawibawia chuan a tlangaupa Nihnuaiia chu a awm ve lo tih a hriatin a lawm lo va. Hetiang ni chuan tlangau chu tel ve ngei tura ngaih a ni a. Pawibawia chuan, "Nihnuaiia va ko vat teh u! Engatinge a awm ve loh? Ka vaw nek teh ang" a ti a. Nihnuaiia chu an ko va, "Lalpa a thindur hle a ni, vuak nek a tum che ania! lo tlân vat rawh" an va ti a. Ani chu hmanhmawh takin a lo tlan a. Pawibawia chu Nihnuaiia lo chin thluk tumin, Luhkâah a lo ding a, a Tumpang sial chuan, Luhkapui hnuaiah a lu a lo lei buk buk a. Lal kawt a thlen veleh Nihnuaiia chu a lâm a, phar chungin Lal chu a pan a.

'Chung Pathianin Di-ai vawr rawh maw,
 Thangkampa Huanglai mawlin lu lei thul e;
 Kawla vui tûm Pa hrang thangkimna'

tiin a hla phuahchawp sa chungin Lal chu a pan
 a. Pawibawia chu, chu hla chuan a tilawm
 ta em em a, vuak nek ahnekin, "Nihnuaia hi
 Zu Nopuiin lo tawk vat rawh u, No hnihin,"
 a ti ta zawk hlauh a ni. Lal ropui pawh hla
 chang khat chauhvin a tinêm thei a nih chu !

BAWKCHUMA HLA

Kum khat chu Suakpuilala Reiek Lalpa chu, a Pa Vutta khua Zialung (Biate) ah a zin a. Zialung hla phuah thiam, Bawkchuma chuan a lo phuah ta mai a.

'Thlangtiang Rengpui zing lo zin Zialung
tlangah,

Lallianchhumpa lallai i rawn dil em'ni?' tiin.
Reiek Lal chu a lungawi lo hle a, Hlain :—

'Lallianchhumpa lallai ka dil abneh chuan,
Ka rûn hlam sawm lâm ang zu en rawh'
a ti a.

A hawn dawnin Suakpuilala chuan Bawkchuma chu a khuaa zin turin a sawm a. Ni khat chu Bawkchuma chu, thian pakhat sawmin zin a tum ta a, a chhungte leh a thiante chuan, dama a lo hawn leh an ring lo va. A hnenah, "Zin soh. Suakpuilala kha i tithinur hle ania, a lo vaw hlum ngei ang che," an ti a; mahse, a zin lui ta tho va. Reiek khua chu a zu thleng tak tak ta a ni.

Suakpuilala chuan, a khuaah Bawkchuma a lo kai tih a hriat veh, Zu a kaichhuak a, Upaho leh thian thenkhat a sawm a, anniho chu thingak thutphah theuh turin a hrih a. Bawkchuma chu a ko ang a, a tithinur ang a,

'Vaw rawh u' a tih veleha vawhlum mai turin a hritblawk diam a. Bawkhuma chu a thian nen zû chhim turin an sawm ta a ni. Bawkhuma chu zu an lo pe vat a, a in zawh veleh, Suakpuilala chuan, "Bawkhuma, in khua, Zia lunga ka lo kal laia i hla phuah tê reuh kha sawi la, han lâm teh' le," a ti a. Bawkhuma chu a ding a, hla a han sawi ta a,

'Thlangah zuk thlir ila, sawngkâ Vaipuan
in zem,
Siabthing Lelthang awih hnu, sumtualah
tlar bung e,'

a han ti a.

(He hla hi Lianchhiari hla emaw ti kan awm nual a, Mahse, Bawkhuma hla a ni zawk. Lianchhiarin Dungtlang atangin Chhingzawl a zuk thlir tih chu kan hria; mahse a ngaihzaung pa Chawngfianga hian Vai puan a nei lo va, a kawtah Seluphan phun tlar turin Khuang a chawi bawh hek lo).

Suakpuilala chu a meng dul ta ruih mai a. (Suakpuilala hian vai hausa tak pakhat thianah a nei a. Chuvangin, a leikapuih vaipuan a zar duah thih. Tin, a kawtah seluphan a tlar thut bawh a; chu chu hlain Bawkhuma hian thiam takin a han phuah ta a ni).

'Siahthing tualto zu hmu i, tu Rûn emaw?
 Khuaza biak vel Kalkhampa Sai tar mawia—
 A ha zar de du ngai e' a han ti leh a.

Suakpuilala chuan, "Bawkehchum, in khua nge
 nuam kan khua," a ti a.

'A ngur siam sa khua nuam lo reng a awm lo,
 Hraichawi laitual an lenna khua zel a nuam,
 Zialung e, ka khua ngai inge e' a ti ta a.

Suakpuilala chuan, "Bawkehchum, eng ti tura lo
 zin nge i nih?" a ti ta a. Ani chuan, "Chi
 seh kan nghei a, Dáp chi ten ve kanrawn tum
 a ni," a ti a. Lalpa chuan, a upate hnenah
 chuan "Anni thian dun hawn khawp chu in
 thawh khawm thei mai lawm ni?" a ti ta a.
 Dáp chi, khâwn hnih khatin an thawh khawm
 a, an thian dunin bawmrang khat ve vein an
 phur haw ta a ni. Hla hian Lal ropui tak pawh
 a lo hneh thín reng a ni.

DARPAWNGI HLA

Ni khat chu Lal ropui Zawlnghak lal Liankhama hova Zu innzah Darpawngi a tel ve a. Lal in hmain tuma'n zu an in thei ngai lo va. Darpawngi chuan Zu No a la a, ama thuin a thal dawn fa mai a. Liankhama chuan, "Darpawngi rawk rawk hi" tiin a han vin a. Darpawngi chuan, Hlain —

'Hmartlang Sirvate mah hian,

Partin thang zu a dil e;

Khuazi that Pa Ningzu ka rawn dil che'
a han ti ta a. Liankhama chuan "I duh tawkin
thal rawh" a ti ta mai a. Darpawngi chuan
lal in hmain a duh tawkin a thal a, a in ta a ni.

Hei hi lal tel reng si a, lalin zu a in hma a, Zu in an hriat chhun a ni. Mi dang reng reng lal in hmain Zu in an la awm ngai lo.

SAIKUTI HLA

Saikuti pa'n Saikuti u nupui tur khual khuaa mi nula an be rem tawh a, an hawng a, man atana an pek tur Sepui chu Sakeiin a lo seh blauih a, a pa mangang chuan 'Saikut, hla dang pawh i phuah fo va, kan Se chung-chang hi i phuah thiam loh chuan. ka lungawi thei lo vang, phuah rawh' a ti a. Saikuti chuan, 'Chhingkhuala mi daw ang kan zawn laiin, Kan changsialin kamkei lunglian tam lai a a tawk e' a han ti ta zelh mai a, beta tang hian a pa'n a hal (hue) duh tawh lo a ni.

Saikuti hi zu hmunah a lâm thin a, nu leh pa pawhin an hal zo lo va, an sezawl chhuah tawh a ni a. Khual khuaa a nua, a u chuan, a lo râi huat em em a, 'Ka nu leh ka pa hi chu an va â tak em! Heti reng renga Saikuti an zalentir hi ka ngai thei lo tawp mai. Ka zin ang a, ka va vaw nek mai dawn em ni chu aw?' a ti thin a. A lo zin ang a, kan mualpho za ang tih an lo hlau rilru hial thin a ni.

Ni khat chu Saikuti u chuan, a Savawm kah a âl dawn a, Saikuti chu a Savawm aihnua tel ve turin a sawm ta a. A nu leh a pa chuan "I u hian Savawm aih lawmpui tura sawm che

a ni lo, in va intimualpho chauh a ni ang, mipui zingah a lo ching hrep dawn che a ni. Kal reng reng suh," an ti a. Ani chuan, "U tena mi sawm na na na chu ka kal dawn a ni," a ti tlat a, a nu leh pa pawhin an hniel zo ta lo va, a kal lui ta a ni. A u chuan, Saikuti chu a lo hmuh veleh, chin thluka ben nek tum-in, luhkâah a lo ding a, a lo meng rum âl mai a, Saikuti chu zangpharin hla sa chungin a lâm pheï a :--

'Tualah Ngul chhawl a zing, Tu run emaw ?

Satin kap dai, sakhmingah Thanghleï chhung
lo ti u'

tiin a zai lut ta a. A u chuan 'Saikuti hi No puiin Zu lo pe vat teh u' a ti ta zawk a ni.

Kum khat chu, Saikuti Pa chungah tlangval an lungawi lo va, an Sathingzar chu hal an tum a, meichher an keng ta fur mai a. Saikuti te chhung chuan, theihtawpin hal lo turin an thlem a, an thlem lungawi zo ta lo va, hal turin an chhuak dawn ta a. Saikuti mangang chuan tih ngaihna a hre si lo va, a mittui a tla zawih zawih a, tap teuh chungin :—

'Val zawng lungual pal ang ka dang zo lo,

Chhermei chawiin, siahthing tlar bung

Hal lai an rel e'

tiin a phuah ta a. Tlangvalho chu an inchhir a, an meichher ken chu an vaw mit leh ta a ni.

Tum khat chu Saikuti te khuaah tlangval leh pathlawi an inthik a. Tlangvalho chuan khawtlang tan engmah an ti duh lo va. An khuaa sakei huaiin ran a seh tum pawhin tlangvalho chuan an um duh ngai lo va, lai leh upa te leh khawtlang mipui an mangang ble thin a.

Zan khat chu sahuai a lo tla leh a, an dan pangngaiin tlangval chu zawlbukah an tawm leh ta flat a. Upaho chuan tih ngaihna an bre si lo va, Saikuti an pun ta a, ani chuan hlain

“Rum chur churin sakawlin dai a vel,

Tho rawh u le, bran tum val zawng chu”
a han ti a.

Chu veleh chuan tlangval zawlbuka awm zawng zawng chu an tho va, sa chu an um ta a ni.

AWITHANGPA HLA

Ni khat chu Awithangpa leh a thiante, vai kal haw chu Sateek lal Suakbnuna ina zu innah an ko lut a, zu an in ve ta a. Awithangpa chu lâm turin a han ding a :—

‘Lal lai thua riatin a phuar vel e,

Chhuanvawrpa Rûn a sai ngi lo;

Lirpui a nghin si loh chuan’ a han ti ta a. Suakbnuna chu a lawm ta em em a, a khuaa pem a, lal upaa lo siam ngei ngei turin a tiam a. A tukah pawh a hawn dawnin a buhzema buh chu a duh tawka phur turin a hrilh a.

Awithangpa thian haw ta khan, Maubuang lal Khawvelthanga bnenah chuan he thu hi a lo hrilh a. Maubuang lal chuan Awithangpa chu a khua atengin a pem tak tak mai ang tih a hlau rilru ta a ni. A Upa te nen Awithangpa zin haw chu Zu leh Sa nen an lo hmuak a, kawtchhuahah chuan an lo thukhawm a. Awithangpa chuan an lal hmel ngui deuh chu a hmuhin a khawngaih ta a.

‘Tu Lal lai zu mah thlum chuang lo,

Hmawng ang ka pêm lo nang e, Lalawithangpa

Belngai Laldânga ka then thei lo’ a han ti ta a. Maubuang Lal chu a hmel a lo hlim leh ta a, an titi zui a, an nui ta dar dar mai a ni.

Kum 1908 March thlain Zawngin lal, Lalzika khaw tlangvalho in pakhat a an zu inho chu Puma zai an phuah thar sain, an hlim hle a, an zavaiin an lâm ta mup mup mai a, an bang hlei thei ta lo' va. Lalzika chuan mak tiin a va en a, tlangval Thangkunga chuan,

'Lalbawrhsappa, Lal hmeltha a lo lêng e, Puma l vangkhua chung siar zat chu kan tlang lam' tiin a lo phuah a, an sa nghal a, Lalpa chu an hâwi ta hut hut mai a. A rilru a khawih hlea an briat hnuin Thangkunga vek chuan —

'Kan lam man Sialin a rêl dawn e, Puma Lal lai Thansei Lalbawrhsappa, Lal hmeltha' a han ti leh a. Lalpa chu a insawi nghing ve ta a. Thangkunga bawk chuan —

'Au dawn e, Au dawn e, Au dawn e, Puma Chuanki lai tha Hmawngnahcheng a au dawn e' a han ti leh a. Lalpa chu a haw a, a silai tha ber 'Hmawngnahcheng' chuan a Sechal chu a kap thi ta mai a. Heta tang hian, a khaw pumin an ri ta bûng bûnga ni. Lalzika, Lalbawrhsap tia an phuah chhan hi a fanu Lalbawrhsapi a nih vang a ni.

Kum 1908 March thla bawk chuan, Zawngin khuaah chuan Bawrhsap khaw fang a lo lut dawn a. Zawngin lai, Lalbawrhsapi Pa Lalzika chuan a khaw tlangval zawng zawng chu kawt-chbuaah hla deuhvah Bawrhsap chu Puma zia va hmuak turin a tir a.

‘Lalbawrhsappa Lalhmeltha a lo lêng e, Puma I vangkhua chung siar zat chu kan tlang lam’ tih leh

‘Kan lam man sialin a rêl dawn e, Puma Lallai thansei Lalbawrhsappa Lalhmeltha’ tih hla leh hla dang an lo sa a, an lo hâwi hut hut mai a. Bawrhsap pawh chu a lawm a, kut bengin a su ve a. He hla phuah, hla pahnih hi a babu hrui chuan, Bawrhsap an phuahpa emaw a ti a, Bawrhsap phuahna chiah niin a letling a. Bawrsap chu a lawm ta em em mai a. ‘Lalzika khua hian Kuli an awl ang. Puak khaw tina inblanchhawn pawh hi awl nghal sela, Suangpuilawn khua hian, nak-tukah phur leh zel rawh se’ a ti a. Se lei nan Lalzika chu pawisa a pe ta bawk a ni.

HRANGCHHAWNI HLA

Kum 1915-ah Lalzika chuan Buhban khuaa zin turin, lam thiam hmingthang Hrangchhawni a chah a. Hrangchhawni chu Aizawl atangin a lo kal a. Buhban khua chu zanriah chhum hunin a lo thleng a, lal luhkapuia a chawl chu lalpa lo chhuak chuan a rawn bia a, an hlim hle a. Hrangchhawni chuan hlain,

'Filhpui chhip hmingthangah khua kan chuan,
 Lalbawrhsappa lallai Ngurawi Lamkhuangpui
 Van rial rum emaw ka lo ti e,' a han ti a.
 Lalpa chu a lut a, a Thihna tha ber, a fanute
 pawh kutni vang thla chauhva a awrhtir phal
 chu a la chhuak a, Hrangchhawni chu a awrh-
 tir ta a ni.

FATLUM UIAWM

"Fapa ka nei hun chuan ka hming duh-zawng ber 'Lalchhandama' tih hi a hmingah ka sa ang," ka ti rilru thin a.

Kum 1942 May thlaah fapa duhawm deuh ka nei ta a; mi hlim kau tih zingah hian ka lo tel hman tawh a, chung mi hlimbo chuan ka hmingthang zau bleia an hria a ni ang chu—Hmingthanzaiva tiin ka fapa hming chu min sak khath ta a. Mahse, ka fapa chu a sen lai atangin a dam thei ta lo va, thla riat mi a nih-in 1942 Krismas hmain a thi ta a ni.

Kum 1948 April ni 27-ah fapa ka nei leh a, Mission Veng pa hmingthang Pu Saia an tih chuan 'Lalchungnunga ni rawh se' a ti ta tlai a. Kan pi puten mi ang lo hming sak hi an dam duh hle zawk ania an tih thin chu zawmin, lawm takin Pu Saia hming sak chu kan pawp ta a ni.

Kum 1950 December thlaah Pi Puui (Durtlang Doctor) lo leng thla chuan, ka nupui chu ka hriat loh hlanin a, lo hrui chho va. 23rd December 1950 tlai dar ngah chuan thla 8 chauh palin mipa a bring ta a. Durtlang dam-dawr inah theihlawp chhusha an enkawl hngin a nu leh nanin chu dam leh hrisei takin an lo

chhuak thla ta a. Ka lawm em em a, Lalpa chhandam ngei nia hriain ka hming hualsa 'Lalchhandama' tiin ka fapa pathumna hming chu ka sa ta a, ka lawm ta em em a ni. Lalchhandama chu kan duhin kan duat tlang vek a, a hming pawhin kan ko phal lo va, "Damte" tiin kan ko theuh a ni. Lalchhandama chu thla riata hrin ui mah se, a thang duang hle a, a chhangtu a rawn tiat ta ruau ruau a, a u nen chuan an inkawm tawh thial a, an hlim dun hle thin a. A lo lei kang deuh deuh va, huana ka hnathawh min tanpuitu ber a lo ni a, a theih ang angin ka huan hnathawh min pui ve thin a ni.

Ni khat chu a nu fehna leipuih chhunah amahin a lo zuk kal ve a. 'Pu Huala bawng i hlau lawm ni, nangmah chauh va khu chen chen i lo kal ve mai' ka ti a, ani chuan "Hlau lo, tiangin ka vaw tlan vek mai ang" a ti a. "Rul pawh a tam asin, i hlau lawm ni" ka ti leh a, "Ka hmawlbhin kawngthlangah ka thai thla mai ang" a ti leh ta mai a. A chhanna chuan mi a, tilawm ta hle a ni.

Tin, kan pi leh puten hmeltha chhin-chhianna an tih thin, ang hi a pu ngbe nghe a, thenawm khawveng biaksawm vel pawh a hlawh hle a, a rualpuite pawhin an kawm duh hle a. A u Lalchungnunga pawhin a ngaina hle thin.

Kum ruk hmel a hmu tibin natna chhete a nei a, a dam leh mai a. Naupang harh a a nih avangin tlai khawvawtah luiah a thiante nen an lo zu kal a, damsam meuh lo a nih avangin a khua a sik leh ta a, zawi zawiin a nâ a zual hret hret a; damdawi pawbin a ti-dam hlei thei ta lo va, thatlam pana a lan lain a chhungte leh thenawmte rawtna chu remti lo chungin Damtea chu damdawi in lamah a duh lo chung kan phur phei ta a ni. Krismass a hnaih tawh avangin boloon-te kan lei sak a, a hlim thei ta ble a. Ka mangang chu Armed Police veng thlengin tawngtai saktu zawngin zanah ka zu kal thin a. Zan khat chu a nu hnenah nasa takin Damtea chuan hawn a lo ngen a, kei chuan hria ila kan haw ngei ang.

A natna chu Doctor chuan a hre fuh thei lawk lo va, khawsikpui a lo ni a, ei insum lo-va engkim ei Doctor-in a phal avangin a zual sawt hle a, a natna ngeih loh zawnga an enkawl avangin zan thumaaah zing dar 4 ni 25 11 1955 ah a boral ta mai a. A u Laltluangi a ngaih ber leh a sawi nin theih loh, a hnena Shillong a kal nana Thirsakawr lei a ngen thin kha ka ngaihtuah a; a u hmel hmu lo va a boral ta mai chu ka rilru tinatu a tling a ni. A boral hnu chuan damlo enkawl nei ve hawk kan hmelhriat ngailon tlangval pahnihin min puak

hawn sak ta a. An chungah ka lawm em em a, tlangval ngilnei pahnih tan 'chuan Pathian hnenah ka tawngtai fo thin.

Chhandama khuma a mu chu hmeltha ka ti ta em em a, sawiselna tur awm lo khawpin hmeltha ka tizual ta a, ka uina chu a zual ta tuol tual a, a kiangah ka mu a; ka pawm reng a. Lal Isua khaw fan laia Jaira fanu a kaihtawh kha ka hrechhuak a, vawi khat talin han thawchhuak leh se chuan ka nun ka pe ang a, a dam zel theih ka ring ta rum rum a. Thla-latu ka ko va, Damtea mu chu a thla ka lak tir ta a. Fapa hmeltha tak ka chan ta mai chu ka ui em em a, ka rilru a na em em a. Damdawi ina kan dah ta kha ka inchhirin ban a chen ta tak meuh a ni. A u Lalchungnunga khawhar tur ka ngaituahna chuan ka rilru a tina zual hle a ni. A vui dawnin ka tawngtai a, Damtea aiawh tur fapa minrawn pe leh thuai turin ka dil nasa ta a ni.

Thlan lam kan pan a, vui zawh chuan thlan chu ka zu bih a, engmah dang hmu lovin buh kung telkhawm kilh lek hi ka zu hmu ta zawk a; chu chuan ka rilru a tihahdam ta sawt a. Thlanmual kan pelh hnu lawkin sang vak loyah thlawhtheihna a lo leng ta delh delh mai a, pakhat emaw ka ti a, ka han en Chiang a,

pahnih— pakhat ang chiaha inbukthuah a lo ni a. Ka fapa upa ber Hmingthanzauva leh Lalchhandama chu Pathianin min thlamuaturin a rawn tir niin ka hre ta a, ka rilru chu a hohdam leh sawt a; mahse, a reh tak tak thei chuang lo.

Damtea tel lova, khawvel hman liim mai chu ka hreh ta em em a, engmah thawh ka tum ta lo va, ka in pawh chhua se, siam tha lovin awm mai mai ka tum rilru ta ilat a ni. Mahse Damtea aiawh tur fapa ka dil reng a, ka rilru hrehawm hian reh ni nejin ka ring thei lova, Pathianin mi a chhawk a, chaw ka ei thei a, ka muhil tha thei bawh tak na a, mahse, ka cher tulh tulh mai a, ka lungngai rilru hle mai.

Ka fapa thih chhan zawng chuan kil tin ka dap a, a changin damdawi ina dah rawtu kha ka puh a; a changin Doctor ka puh a, a changin keimahin a nat tirh atangin ka ngaihsak tawh lo niin ka hria a, ka inhua a; chutianga inugaihtuaha kum chanve ka awm hnu chuan a thlan chei ve ka tum a, thlan chhin-chhihna mau phun kha a lo awm ta lo va, a thlan chu ka hre ta lo a ni. Ka chhungte ka zawh leh ka thawh hlei nom an lo ti theih si a, thilatu leh khap ka ti chhe hlaub mai a ti bawh si a, Lalchhandama chu hnuhma nei hle.

lovin kan hlah ta a nih chu. Rilru tithar tura thlan awm lo chu a ziazang ang reng hle mai, Pathianin thlan laih sak loh chhawkin min chhawk a nih hi te ka ti ta mai mai a.

Kum 1957 January ni 9-ah chuan Lalpan ka dilna kha a chhang a, fapa ka nei ta a, Mizo dan bi ka rem zawng tak a ni e tiin ka fapa hmingah chuan, 'Zorema' ka sa ta a ni. Fapa ka neih veleh ka rilru hrehawm chu a tla fai ta duak a, ka cher tulh tulh pawh chu a reh ve nghal a, Pathian hnenah lawmthu ku sawi nghal a ni. Ni khat chu ka rilruah ka fapa thi khuma a mut a, ka kuah ran laia hla lo chhuak kha zia chhuah ka chak hle a, mah-se Mizo hla dik tak a nih avangin thiante ngaih-thiam loh hlauvin ka zia ngam ta lo a ni.

Kum 1959 March thlaah ka fapa Lalchhandama ka uizia leh Pathianin min chhawk nasat zia chu hlain siam ka chak leh ta a, chumi thla ni 17 zan dar 11 ah chuan Mizo hla dik takin hla chu ka zia ta chawt a.

1. Inchhir hi ban ang a sei ngei e,
Ka hrai lung hêr dawidawm run kan zaltir e;
Awmlai lian pal ang a dang zo lo.
2. I riang lua e, enchimloh ka hrai hmeltha,
I sawi nin loh fiah far tawng lo te hianin,
Thla i fam zuapa mi nghawr dim e.

3. Hmel hriat loh ngilnei Valnema te'n
An awi ta e, senlai nauang mai hianin;
Hawih te'n an zâltir e laikhumah.
4. Hei ang val ngilnei ka tawng ngai lo,
An ânka nem sial sawm man nghilhni
awm lo;
Malsawmna vur ang che Lallianan.
5. Sakhmel a mawi zual e zua tawnah,
Dairial chang hnu hawihte'n laikhum i zâl e;
Tinkim ka dawn chhuak e Zairaa.
6. Lal pian champha kumsul vei ka ngaingam lo,
Ami hraichawi duhtin thang nen an leng e;
A riang bil e chhimblei tual daiah.

Tin, kei hi unau zinga naupang ber ka ni a, ka nu leh pate leh ka u teho hian min duat em em thin a, ka fapte hi pawl an ti a, ka lungawina leh blim theihna tur hi au zawng reng a, ka tan engmah an ui ngai lo va, lungngai hmêl pûa ka awm pawl hi hmuh nuam an tih loh avangin, thil tha ber berte pawl ka hlimna tur a nih phawt chuan an ui ngai lo a ni. In lam leh ram lamah ka dubzawng ngaih-tuabin, thi leh thau pawlbin an tang thin. Chuvangin hetiang khawpa nâ, lusunna ka han tuar ta mai hi, ka nu leh pa leh ka uten min khawngai em emin ka ring a, an thlarauvin min

lungchhiatpuin min rawn thlir kir bialin ka
ring a.

7. Suihlung chhâwl ang dam bik hian ka ring
nem maw,
Pianpuì lungduh, chun leh zua mi chawi
tleitu'n
Thinlai hnimin mìn thlir reng awm e, ka
hap ti ta chawt mai a.

Ka nu leh pa leh ka ute zawng zawng, duat taka ko thintu, 'Taite' ti hlira kotute chu koh kir leh theih ni se la, ka lungagaihna thu an hnenah han hrilh ila, a nep theih deughte ka han beisei leh rih thin a. Mahse, kohkir theih an ni tawh lo tih chu ka hre reng a, duh-thusam mai a ni a. Heti hian ka ziaak tan leh ta a.

8. Chhungkim dar ang lenlai ni ka ngai mang e,
Kawla zawngkhuang koh kir nan rawih ka
nuam e,
An tawpah fam ngaih ka bril tur a.

**Ka nau duh tak kal ta chu lo hmuak sela
ka ti a.**

9. In lo hmuak dawn lawm ni dailungah,
Ka hrai phunchawng mahte'n rihtlang lam
tuangah,

A chun leh zua hntiang min chhawn e,
ka ti leh ta. Ka nau duh lai chu ka han en

thin a, a hmel chu mawi ka ti em em mai si
a, a kjangah ka han mu leh ringawt thin a,
ka rilruin ar bo a zawng ta takmeuh a, beti
hian ka han ti ta a ni :—

10. I sakhmel thlir lai ka bang thei lo,
Zuapa sul zui rûn lûm thiam lungtiawia
Ka chân suihlung kumtluang vai ing e.
11. Dam takin kal rawh le hrai lungnhem,
Han hril ang che chungtiang belh lai Lal
tawnah,
Hnutiang chbawn zuapa a riang tiin.
12. Dam takin awm r'u, ka kal tang e i ti si lo,
I chun leh zua awmhar riangvai i siam e,
I rauthla thinlaia cham tur hi.

Thlan vûr hmaa buh lakna hnu kung tel
ka zu hmuh khan ka rilru a tihdam sawt
avangin hlain—

13. Thlan thim beidawng chhung ka bih laiin,
Engmah awm lo, bûh.kung tel mai a awme;
Thilalai na a nep e Lalzarah, ka han ti a.

Ka tan mualphona tinreng tuar a, chêksawlb
leh tihduhdahna hnuaia Karvari thing Kros
lera thlafam a, tho leha khan mi lo hmuin, mi
lo en reng a ni ngei ang. Kum 1943-a ka fapa
hmasa ber, thla riat mi thi ta Hmingthanauva
nen Lalchhandema chu a rawn tirin inkawp

rialin, pakhat emaw tih mai tur hian, sang vak
lovah hian an lo leng dun ta der der mai hian
ka hria a. Chu chuan mi chhawk ta huai huai
mai a, lawmna sawi bleih theih lohvin mi tuam
tan ta zawk a ni.

14. Salcha an lêng dun e thangvanah,
Mîmang pianna'an rûn ngai lo ang hianin,
Angel var dung an thul zua tawnah.
15. Laitual an lêng e Pialral ram nuam,
Hmingthanzau leh Lalchhandam hrinbniang
unau,
An bel e Van Lal an zua hnêkin.
16. Damlai lam kawi tungkai hi ka pelh ni
chuan,
Ka tawng ngei ang ka hrinbniang lungduh
unau;
Nuih zai rel ing e kumtluang runah.
17. Fiara tui thiàng nih laia mi nghilh loh tu'n
Arawn tir e unau lungruah van zawlah,
Chhumpui zing a kiang e zua tawnah.
18. Dawi tin dawm dan hi a thiam chuang e,
Min tawn tir e rauthla leng unau fam hnu;
Ka suihlung lâm ang a awi ta e.
19. Hei ang hi tawng awm maw vanbnuaiah,
Fam ngaih lunglen sirah a sawn e Lalpa'n
Zolai bang lovin a zar mawi hi, ka ti a.

Ni khat chu keimah chauhvín inah ka awm a, ka fapa nena kan sulhnu ka thlir vel a, ka lunglen chu a lo tho leh ta , hrehawm ka ti ta hle a, mak ka ti a, hla ka ziaak leh ta a.

20. A ngaihna reng reng ka hrethiam lo,
Ka suihlunglen mual liam hnu a lo kir e,
Thinlai a nghawr leh e, riangvaihna.
21. Nem hlen se tih leh a sawt si lo,
A lo thawk e hnawmtuithang lian ang hianin
Khuandim val suihlung a nê̄m thei lo.
22. Thlangah mauraw dawn a tuai thar thin,
Ka hrai phunchawng dawn lai tuai lo tur
reng bi,
Ka dawnsei ngam lo ve riangvaihna.
23. Sirte pâr iangin a leng liai liai,
A rauthla leng ka chbingmitah a cham e,
Nghilhni awm thei hian a mawí lo ve.
24. A hmanlai thuai thin e thil darg zawng,
Hmanlai chang thei hian a mawí lo a nâ e;
Lungrun hraileng zûna kan uai hi.

Fate sún chu mí fan rawng rawng mai, u-paten an ti thin a, mahse ka lo la hre zo lo hle mai a. Hetiang khawp hian, an lakah lung a leng thei ang tih hi ka lo la hre lo a ni ang chu :—

25. Heti emin leng thei hian ka ring ngai lo,
Zawlpai fama Tsalvungi au thiam huiva,
Min koh rawh Damtea run luma'n, ka han

ti leh ta chawt mai a; ka nu leh pa leh ka u
 te zawng zawngin mual min \ liam san tawh
 avangin, rilru taka min sunpuitu awm lovin ka
 hria a, van laia tla niin ka inhria a, ka khua
 a har ta em en mai a, heti hian ka han ti
 leh a :--

26. Vanlaia tla ka lo ni e khua lianah,
 Tinkim ka dawn, chhungkim lenlai ka
 ngai e;

Tual châi hlim ni thinlai vul thei lo.

Pi pute rin dau leh sawi danin Thlarau hi
 Lalruanga sehnawt hian tulah te sava dang
 zingah a khalh thin an tih chu ka rilruah a lo
 lut a; chite lui kam kum thum tul velah ka
 fapa chu chu sava chuan khalhin ka han ring
 phut a, kal ka tum ta a.

27. Ka zawt ang che ramloh Lalruang sial
 Hawla,

Suihlung tilenga riang rauthla ram daiah;
 I khalh tel lawm ni, ka lungdamna.

28. Kum tam mual liam hnu kha lo kir rawh,
 Ka chun zua, u, fiahfar unaurawn hruai la,
 Fam ngaih lunglen min tuarpui turin.

29. Enga tan nge i lo pian le zua tawnah,
 Run lum, tawite ribtlang liam leh tur si hian,
 Ka kai ang Dawvan ka lal tawnah, ka han
 ti leh ta chawt mai a. Mahse, Pathian mal

tinreog sawmtu lam ka han thlir a, fate hi kan
 ta a ni lo va, ama khawngaih zara thiltblawn
 pek kan dawn a ni si a; chuti kauva rilru han
 hman chu Pathian pawh zahawm thei ta hialin
 ka ngai ta zawk a. Pathian aian lusunnain ka
 rilru a luah khah zawkna chu ngaithiam turin
 ka han dil leh ta chawt mai a.

30. Min ngaithiam ang che belhlai Lallian,
 I thil thlawnpék ka chawilai thlafam mai hi;
 Ka ui em a ni e min hnem rawh.

31. Chungtiang Lallian khawngaihin mi lo kai
 rawh.

Thlafam ngaiin ka lunglam vai ka hnim e;
 Awmbar laitual lenna khua lianah, ka han
 ti ta zawk a. Kum 1957 January 9-ah fapa
 duhawm tak ka nei leh ta a, ka lawm ta em
 em a, ka dilna Lalpan a chhang ngei niit ka
 hria a, heti hian hla ka siam zawm ta a ni.

32. Hring mi thiamthang tinkim rêng a chhing
 ti u,

Min hlan leh ta sênsal tângah kan chawi e;
 Lawngleng dungthul fam ngaih lo ti u.

33. Turpi hrang ehendam thli hi a iang ber mai,
 Dawi ang min dawn muat mawi thliin ka
 tângah;

Fam ngaih lunglen thlangtiai a tla e.

4. Ariang Lal aia e thawh ngai lo,
 An lo zik e, a thiamthu bu thianghlimah;
 Min chhang e, dilna thawn lungdamna.

35. Tlangtin sawi luai Lui hmingthang hi sel lo u,
A hnâm chhuak e, daihnawm Kalvari
tlangah,
Eden mawi thîm hnu tivul lehtu.
36. Mi sual dum ber Tita pawh a tleng fai e,
A hlangkai e, zalen pialral ram nuamah;
A la hruai kai zel e diltu chu.
37. Hmâtiang ka dawn lung tinreng a muang
zo ve,
Hunpui inher Lallian lungdumin vir e,
Khawvel kil tinreng a hâwl mek e.
38. Min kai zel ang che ka Lal duhawm,
Ka châk em e, i zarmawi zo damchhûngin;
Chatuan pialral chawlhna run nuamah.

Ka fapa thih hian hla hi siam nghal ka tum a; mahse Mizo hla thluk leh kalhmang hre thiam lo leh hua an tam avangin ka insûm ta a. Mahse, 12th February 1959 zana Chhawnzinga fate pahni leh mi dang pahni Chandmary puk chimin a delhhlum chu phuah ka châk leh ta a, zak chungin hla ka siam a, type diamin an chhungle ka thawn ta a. An hua ang tih ka blaub rilruk naka laiin an lo lawm a, min chhawk nasa hle an tih avangin 17th March 1959 zana ka fapa phuahna lo lang tawh sa kha ka ziaak tan leh ta a ni. A hun tak laia mi ai chuan a kim lo mai thei.

Tin, ka nu tar thi ka tawrh nasatzia leh Latchhandama thi ka tawrh nasatzia hi mak ka ti a, themin zual leh hret se chuan ka taksa emaw ka rilru emawin a chhiatphah ngeiin ka ring hial a ni. Tun hnua ka chhui letin Pethian-in lusa khawogah dan min zirtir niin ka hre ta a. Ka zirna hi zirna satliah mai ni lovin, University sang tak niin ka hria a ni. Hei aia sang leh nase hi mihringin zir theih chi niin ka ring lo hial a ni.

TUAIDUH LUNGRUAL

Kum 1959 February ni 12 zanriah ei kham-in awm nuam mang lovin khumah ka mu a. Rei lotêah chuan tlangval pahnih hmanhmawh dehvin an lo kal a, "Ka pu, Pu Chhawnzinga te nap:-in 'kan neute pahnih Chandmari puk chimin a delh hlum a; beng talin lohre ve rawh se' an ti" an rawn-ti a. Kei chuan 1955-ah ka fa tlum ka lo sun tawh avangin, ka thin a thawng nasa ta hle mai a, hla han siam tak hi ka nap ta mai a; mahse Mizo hla khera siam ka duh avangin miten an ngaihthiam loh ka hlau va, ka insum bet leh ta zawk a. A tukah chuan chu naupang hlim taka khawlaia leng, thi-a in thleng ta mai si te vuinaah chuan tel turin, damsam meuh lo chung chuan ka va thawk chhuak ve ta hram a. Thil kal dan te ngun takin ka thir zel a, thlanmual pawh ka kal thleng ve a. Ka rilru chuan a dap thui hle mai a, ka mittui a tla zawih zawih reng a, 'Tuarpuitu' ka invuah ta hial a ni.

Hun a lo kal zel a, March thla a lo thleng ta a; ka rilruah chuan chung naupang khawngaih-thakto chu Mizo hla dik taka phuah ka chak leh ta em em a. Tul mia ka rin avangin inzahpui chungin hla chu ka siam ta chawt mai a. Ka hla chang bul tan nan chuan, hetiang buaina hi Aizawl khuaah a la awm ngai lo va, lo ngaihthiam hram ang che u tiin ka ziaak ta a ni, hetiangin :—

1. Hril chiam ka nuam mang e zai nemin,
Lo sel lo u hei ang buain chhumpui hi;
A la zing ngai lo ve khua lianah

Tin, zualkovin min rawn hrilh zana ka rilry a
rawn khawih dan chu heti hian ka ziaak ta a;

2. Ral ang mi rawn thawng e saw hmarah;
Suihlung damten an leng e Chhandmariah;
Thlafamin siang an lawi riang ngei e.

Dawrpui sikul chhunga nauparg pali (Pu
Chhawzringa fate pahnih rual hian nauparg
dang pahnih an tel ve a) ruang, kuang chhunga
an dah chu heti hian ka han ziaak a:

3. Hei ang lung mi run ka tawng ngai lo,
Thlafam tuaiduh thaikawi runah an zal e;
Luaithli an lo nul e leng zawng hian.

Sikul atangin an chhuahpui a

4. A hril leh sawi dan hi thiam awm maw,
Lung ka zur e enchimloh Tuaiduh lengte;
An liam ta e belhlai run pelin.

Sikul pelh vefeh khua a dur ta khup a

5. Lungnhim tuarpuitun a sun bil lo,
Tuaiduh lungruai Zawl khaw tual nuam pelh
ni chuan;

Thaitla pawh kawlah a eng lo ve.
ka ti leh ta zel a.

Tin, Thlana ruang an thlak lai takin hmar lam
atangin khawpui a lo ri ta hluk hluk mai a.

6. A sun ve em ni chungtiang riin,
 Tuaiduh lungual chhawipial lei khar hawn
 lain;

A hnuk ri rum rum e saw hmarah,
 ka ti a. Tin, chung naupangte chu vanduai tiin
 ziah ka han tum a; "Thihna bi malsawmin awm
 rawh se," tih thu kha ka han hre chhuak zawk
 a, vanduai tiin ka ziaak ngam ta lo va. Van-
 nei ti pawhin ka ziaak ngam bawk si lo va;
 ka inkhap thlu ta reng mai a. A tawpah chuan
 heti hian ka ziaak ta hlawl mai a.

7. An hamtha nge vanni sal ka hril thiam lo,
 Zawkhaw tual nuam pelin pialral ram mawiah
 Chhandamtun parang a lo lawm e.

Naupang duhawmho chhungte thlamuan turin
 Pathian hnenah jawngtaiin ka dil sak ta a, chu
 chu bla bawkin heti hian ka han ziaak leh ta a.

8. Dawitin dawm thiam chung Pathian ka
 sawm vel e,

Tuaiduh lenna sumtual runhliap a ngui e;
 Runlum thiam chungtiang reng ka au ve.

9. Ami hraiten an bel zel thaikawi run chu,
 Tuaiduh lungual crawh fam khaw daiab;
 An zâl e remthing awmhar runah.

10. Ami hrinhniang an dawn thin e damtein,
 Ânka chhawn loh tuaiduh lungphang thlafam
 hi.

Ngbilh ni awm thei hian ka ring love.

Pathian sawmna —

11. Lei leh vana thuneitu Lal Liana chu,
 Au zel ing e, hnutiang a chhawn ngai love;
 Ropui a rel thiam e lung damna.
12. Dawi tin dawm reng hi a thiam chuang e.
 Sawm bang lovi chungtiang Lallian nunnema;
 Lui mawi Kalvari a luang mek e. Amen.

FIARA TUI

Fiara tui hi tun hnai deuh aţang khan, a
 hnaih khuaten an ram chhunga awmah an sawi
 ve ve a. Rokhawliana leh Lianlunga chanchin
 aţang hian Fiara tui awmna lai a chiang hlein
 a lang.

Rokhawliana leh Lianlunga

Hmanlaiin Tan tlang bul khaw pakbatah
 chuan mi hmingthang tak pahnih an awm a.
 pakhat chu Lianlunga a ni a, sa a kap theiin, a
 kap tam em em a, a hming a thang nasa hle a,
 Amah bre lo hi chung hun lai chuan an awm
 lo a ni. Sa kah theih hi mitin duhthusem a ni
 a. Tlangvalten Lasi zawl an duhna chhan pawh
 hi sakah theih an duh vang a ni. Tin, sa kah

bian Thangchhuah theihna kawng a awm avang-in miten an ngaisang lo thei lo a ni.

Tin, pakhat dang chu Rokhawliana a ni a. Ani hi chu nula ngaih theiha hmingthang a ni a, mi pawmlai lamin a ngaihsak thei a, chuvangin chawisan a hlawh hle a: Lianlunga ang bawkin chung hun laia miten an hre vek baw a ni. Tan Lasi zawla, sa kah theih leh, nula ngaih theih chu hmingthanna a nih zia chu he hla hian a tilang chiang hle.

“Tan Lasi leh lungkham han zawl ila,

Rual laiah thang ber nang ka ti e.”

Sa kap, nula ngai thei chu, an uang thin tih he hla atang hian kan hre chiang thei ang.

Ni khat chu Rokhawliana chuan Lianlunga chu a uankhum a, hlain:—

“Mi-ah mi namen ka ngai ngai lo,

Haulai fanu ngunkual hun ka ngai ngai e”
a ti a. Lianlunga chuan, Kei chu khawlaia tei vel mai mai mi ka ni lo va, ka tui chawi pawn ram ril tak, Tan atanga luang chhuak Fiara tui ngat asio ka chawi tiin:—

“Tuih tui namen ka chawi ngai lo,

Tana luang chhuak Fiara tui ka chawi ngai e”
a han ti ve ta a ni. Rokhawliana chuan, Fiara tui hi ram rila mi tia chhuan theih a ni hlei nem, Lamsial khaw dai a lo luang thla, nu

naran pawhin an chawi thin a ni a, hmun hlahawm a tling lo ve tiin:—

“Fiara tui hman chun kilin a chawi,

Lamsial kawt daiah a luang chhuak e”

a tihsak ta a ni. Heng hla hi an infiamna thu mai mai a ni, tumahin an haw lo.

Ni khat chu Rokhawlina chuan a thianpa Lianlunga nupui chu ngaihsak tumin a lo thlem a. “Kan khaw nu zawng zawng hi ka ngai zo vek tawh a, nang chauh hi ka ngaih loh i ni, ti rawh i mu dun mai ang, kan thih hunah mit-thi khaw kawngah ngaihzawng hi kan chhawm dup dup mai ang a, kan pahnihin kan hnu-hnung ber ang a. a nuam dawn em a nia” a ti a. Lianlunga nupui chuan, a duh tawh mai a; mahse an mut dun hmain Lianlunga a lo lut a, Ka nupui chu min ngaih sak em suh ang che a ti a. Rokhawlina chuan Lianlunga nupui ngaih sak a tum chu a bansan ta a ni.

ZANTIANG AWMHAR

Kum 1959 July ni 10 zanriah ei kham veleh Liankhuma, Kulikawn thih zanin ka thianpa chhungte kan turin ka leng chhuak a; an in ka va luh chuan mikhual nula tleirawl, ka hmel briat ngai lohvin, . "Ka pu, lo leng rawh, he laiah hian thu rawh aw, i kiangah ka'n thu ve ang e," a lo ti sawk sawk mai a. Hla i sa dun ang hmiang, eng hla nge i duh? I duh-zawng sawi la, kan sa dun dawn nia, a ti leh ta zel mai a; chu tleirawl bengvâr tak mai chu ka han en ngun hle hnu pawh chuan ka mi hmuh ngai niin ka bre thei si lo va, chutia bengvâr taka hmelbriat sa anga mi lo nêl chu mak ka ti rilru ta hle mai a. Amah hian min lo bre ru reng a, kei hian ka bre ve lo zawk mai a ni âwm mang e tiin ka ngaihtuah ta neuh neuh va.

A tawp a tawpah chuan, "Chemte ka bre ve hauh lo mai che â, nang lah chuan min hria a ni awm si a. Engtika beta awm hi nge i nih?" tiin ka zawt ta chawt mai a.

Ani chuan, "Ka pu, kei pawhin ka bre bîk blei nêm che, i nelawm hmêl êm a, ka nêl viau mai che a ni. Civil damdawi inah ka ke na ka zaitir a, vawiin hian bai chungin ka lo chhuak thei hram a ni," a ti a. In khaw hmîng

engnge ni, eng chen nge i la chām ang? tiin ka han zawt zui a. An khaw hming a han sawi chuen, ka thin a thawng deuh zawk mai a, kan khaw bul lawk, mahni khua ang maia ka lo chen vena thin a lo ni reng mai, ka lawm rilru ta ble mai a, chu khuaah chuan thian tha tak takte ka nei a, an chanchin ka zawt ta a. Ka thianpa, ar mi talhtu chanchin chu ka han zawt hmasa ber a. Dohleia kha kumin bian a thlawhhma te a tha em? A chanchin hriat hi ka tum thin a, mahse an khuate ka tawng fuh thei lo va, tun thleng hian a chanchin ka hre lo va, hriat ka chāk ngawt asin, ka han ti a.

Ani chuan, “Ka pa a nia lawm, a thi tawh asin, a thihna pawh kum hnih lai a ni tawh,” tia mi han chhān chuan ka thin a thawng zawk mai a, ka hnuk te pawh a ulh ta rum rum mai a. Thianta thi pawh hre lova chu leh chen ka lo awm chu, a va mak em ka ti rilru ta a, kə hamhaih thawthāng ta a ri..

“A nih, chemte, i pa chuan a thihsan tāk si che u chuan engzat khawsa nge in nih a, in khawsa thei bawh ang chu maw,” tiin ka han zawt leh a.

Ani chuan an la khawsak ve hram hram thu leh a unawt chanchin a sawi hnu chuan, “Kei hi a fa nungang ber ka nih hi,” a han ti a.

Ka fanu i lo ni reng mai â ! I pa kha ka
 thian a ni asin, in ina chaw ka ei lai khan i
 la piang lo a ni awm mang e, i naupang em
 mai, ka ti a, ka han chhui chuan a lo la piang
 awzawng lo mai chu a lo ni ngei a. Buhban
 leh Khawkawia ka thiante chanchin chu, chu
 tleirawl chu ka zawt ta zel a; ani chuan, fel
 takin min chhang thei zel a, chung khuaahte
 chuan ka zin thin thu ka hrilh pah ta a. Kan
 ti ti rei deuh deuh va, ka rilru chuan thil kal
 tawh hnu a dap chhuak ta a, ka nu leh pate
 leh ka ute zawng zawngin min hmangaihzia leh
 ka tan thil engkim tihsak min châk thinzia leh
 min tihsak hram hram laite leh ka hming
 pawha ko phal lovin "Taite" tia min koh thin-
 na aw nêh leh zaidamte chu ka ngaihtuah zui
 ta zel a. Anni lahin Vanvawm khua an lo
 zawng vek tawh si a, khawvelah hian keimah
 chauhvawma inhriat chang pawh ka lo nei thin
 a, chumi ni chhuna ka in bula rêngchal hram
 hriat reng pawh chuan ka lunglen a kai tho
 zual ta bawk a, mikhual nula tleirawl chu ka
 thianpa thihsan fatlum a lo ni bawk vei nen,
 kei lah fatlum, chhungte zawng zawng mual
 liamsan hnu ka lo ni bawk si a.

Tui taka kan ti ti dun zelna chuan, kan
 chhungkima kan khawsakho laia kan nun khaw-
 nawmzia ka hre chhuak ta deuh deuh va, ka

nu leh pa leh ka ûte chu ka ngai zual ta a,
zan dar 10½ ab chuan ka haw ta hram a.

Tin, in ka thlen chuan mut zai rêl lovin
dawkkan bulah ka thu ta ran mai a, ka thian-
pa thibsan fatlum ka tawng fuh chu mak ka ti
a, ka lawmzia te leh ka chhungte thi tawh hou
leh kan khawsakho thinna khuate kha ka ngaih-
tush ta reng mai a, hla ka siam ta a, hetiangin—

1. Awmhar ka suihlung a leng em e,
Phei lai ka vawr hawikawm thlafam riang
nunah,

Sib nauvang nuih zai ka rel thei lo.

2. Hawikawm thlafam run in hliap zauvah,
Min dawng sawng e ânka nem chhingkhual
lanun;

Awmhar pathlawi vâl ka hawihai e.

Tin, chuti taka naupangin kan khaw hlui
chanchin leh ka thian thate chanchin mi brith
zet thei chu ka ngaisang em em a, kan nun
hlui leh kan ohhung kim lai thute chu ka ril-
ruah a lut ta em em a, chang thumna atah
chuan heti hian ka ziaak ta a ni.

3. Hei ang chhingkhuali ka tawng ngai lo,
Tinkim a hui nan ang kan nuihsa yangkhus;
Min thawng e ka thindai lungrukah; tin,

Chang lina atan chuan, chu mikhual nula chu
ka thianpa thihsan fatlum khawhar tak mai a
lo nib thu chu ka han ziaak ta a,

4. A hril zel e kimtên darang an lenlai,
Chhunni titawi fangpui ka fakna rûn in;
Fatlum awmbar rairah Lungfingi.

Chang ngana atan chuan ka thianpa thihna kum
hni h tling tawh si ka lo la briat loh cheu chu
heti hian ka ziaak a,

5. A thlafam thu ka tawnah a thang lo ve.
Hawikawm ngilnei chhingkhuali zuapa famna;
A thiangin kumsul a vir chhuak e !

Chang rukna atan chuan ka chhungte zawng
zawng leh ka thianpa lo thi tawh te chu ka
ngaihtuah a, ka lung a lêng ta em em mai a, ka
mittui a lo hnai tan ta a, hlain :—

6. Hnutiang mual liam hnu ka dawn vel e,
Suihlung lêngin ziañial zai lêm ka siam e;
Lung tilêng tinkim a nghawr chhuak e.

Chang sarihnaah chuan zana khawhar taka ka
thut laia ka chhungte zawng zawng thi tawh,
ka rilru tibuaitu ni tawh ngai lo, ka briat-
chbuaah leh tak thu chu ka ziaak leh ta a,

7. Zantiang awmhar lunglenin ka tâng laiah,
Min phuar vel e lungduh fam khaw ram
daiah;
Chham ang zâl nghilh hnu a tho leh e, tiin.

Chang natna atan chuan ka chhungte nena hlim
taka kan khawsak ho lai thla ka rilru mitin a
hmu ta a, an hmelte chu mawi ka ti ta em em
a, kan ehenna khawlai zawng zawng kha ka
rilruin a fang vel a; chu chu ka ziaak chhuak
leh ta a ni,

8. Thinlai mu hou suihlunglen a tho tual tual,
A hrut vel e khamtlang pangla ang hianin;
An vul mawi ngei e ariang tawnah.

Chang kuana atan chuan pangpar vul leh thi
tawhte rilrua lo vul leh inan lohzia, pangpar
chuan rilru a tilawm a; thi tawh lo vul chuan
rilru a tihnem mauh mai si thu ka ziaak ta a ni,

9. Lentupui par mawi vul nen a dang em e,
Suihlung a dam lo ve ariang run chhungah,
Lualthli ka nul tep a lo ni e.

Chhuna rengchal hram mawi tak, kan in bula
ka briat kha ka rilruah a lo lut nawn a, ka
lunglen tizual hlein ka bria a, a chang sawma
atan chuan ka ziaak ta a,

10. A cham reng e sang thingmawi chunglum
lelte,
Zantiang awmbar thinlai a rawn nghawr leh e;
Awithangtenu nih a mawi reng e.

Thil na takin a lo leh phut mai a, tukverhah
a lo lut a, ka bakam chu a ebhem long ta

dawr dawr mai a, ka lunglen erawh chu a
chhem kiang thei lo va.

11. Kawlawrwn virthli zantiang run a lo lut e,
Min rawn chhem e bahsam thlai mawi leng
derin;

Thinlai chhumpui zing a kiang lo ve.

Ka naupan lai leh ka tleirawl chhuahna khuate
chu ka rilru chuan a fangkual ta vut vut mai
a, ka chhungte ka ngaih chu a zual ta tual tual
mai a, hnemtu lah chu an awm der si lo va,

12. Famngaih lunglen hnem thiam reng ka tawng
si lo,
Khuandim val lung khawzo chhum ang a
zing e;

A bawm e suli hnu tlang zawng zawng,
ka ti ta a ni.

Ka chhungte hmel leh an aw mawi 'Taite' an
tib thinna aw chu hre leh ta mai hian ka in-
ngai a, ka lung a leng ta vawng vawng mai a.

13 Chhingmitah rauthla a cham reng mai,
Ankâ rimawi zun ngai bengah thang khawk e,
Ka tawmang emaw ka lo ti e.

Ka nu leh pa leh ka ute ka ngaihna chuan ka
ka rilru a luah khat ta tlat mai a, ka mittui a
tla ta zung zung mai a ni.

14. Chhimhlei hnutiang chbawn lungduh ka ngai
em e,

Khâu ang mi vuan awmbar mahten ka riang e;
Hnâwmtui thang kimtlâng a luang dul dul.

Ka mangang tak zet mai a, ka jawngtai ta a ni.

15. Heti em hian ka suihlung a lêng ngai lo,
Ka mang ang e hnemtu nunnêm ka ngai e;
Chungtiang lallian auh zai rel ing e.

Ka jawngtaina Pathianin a chhang nghal a,
sawt lo taka lunglen chu mi paih kian sak ta
a, ka lawm ta em em a ni.

16. Ka sawm chiam e min hneman brh lai Lalpa
Min rawn chhang e, awm hør suihlung
tang vuantu;
Sirah min sawn sak ka lawm ta e.

Pathian hrenah lawm thu ka sawi ta a; chu chu
Lalpa hnen thleng chho ngei turin ka duh a, a
thleng chho ta ngein ka hria a, ka lawm ta
êm êm a ni.

17. Ka lawm thu thangvan thleng chho rawh
maw,
Ka suihlung mawl mangang au thawm mit-
tui chu;

A cbhan a lâk a thiam Lallianan.

Amah tel lo chuan khawvel hi tahna ram a lo ni tak meuh va. Amah nen crawh chuan lungngaihna leh tahna chu mei khûah a chang thei tak meuh a lo ni a, lungngaih pawh tum ila a theih ta lo va, nuih a ãul ta zawk a ni.

18. Nang lo chuan khuavel a ngui ruai e,
 Ka lawm mang e thli chhem angin a kiang e;
 Zan tlaiah thlnlai a dam ta e.

Kalvari tlanna thisen hlu chuan lawmna sawi hleih theih loh ka rilruah a rawn thlen ta a, chu tlanna chuan mitthi khaw lam pawh a lo hneh zo tawh tih ka han hriat nawn lehna chuan ka lunglenna chu a hnâwl kiang hneh tak meuh mai, lungngaih chu a tumin a tum theih ta lo va, chatuan pialralah lunglen leh mangan a awm lo ang hi niin ka hre ta zawk a ni.

19. Nihlawhah rual tin ka khûm awm e,
 Kalvari lui ka ãang laiah a luang e;
 Damlai pialral kai ka lo ni e,
 ka ti ta hlawl a ni.

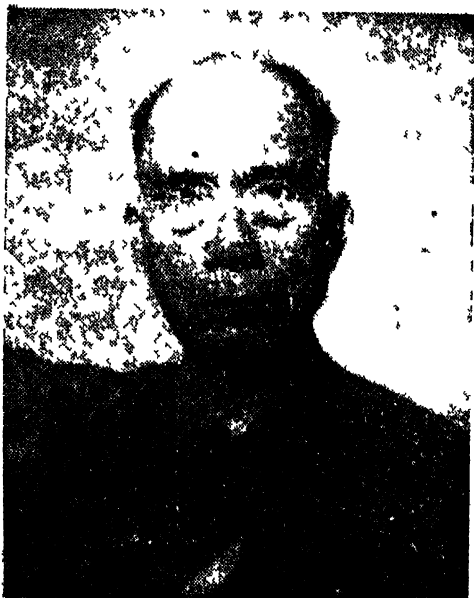
Tin, tukverha thli rawn chhemtu kha, ruah hawt thli a lo ni a, hmar lam a tangin khawpui a lo ri ta dur dur mai a, ruahpui vanâwn a lo sur ta chiam mai a. Heti hian ka han ziaak leh hram a :—

20. Chung khawri vanrial rumin a sawm vel e
khua lianah

A lo thawk e hmär tlang khuangruah
Zai lêm slam thakawi ka sir sâwn e,
Ka ti a, ka mu ta vâng vâng thai a ni.

(Kum 1981 ph nula ka kawm hi tunge a hmähg
tiin ka zawt chhuak a. Thangkimi a ni tih an
khuaten min hrilh ta a ni)

K. ZAWLA CHANÇHIN

Kum 1903 lo vah laiin Khawkawi khua (Chalfih tlang dung hmar tawp chhuahlam panga aym) ah ka piang a. Ka pa Lamchhinga chu Chalchianga Ralte Kawlni, Chalbawh hnam fapa a ni a, ka hu chu Lumtuali (Chawngghauni) Chawngthu Vanchiau hnam a ni thung a. Chumi kum chuan Kharzawl ram chul chu rit an lam avangin, a neih kum ni lo mah se Kawlni Sadawt Rosuaka chuan, chu ram hming chawi chuan ka hming chu Kharzawla tiin a sa

a ni. 1904 buh lak laiin Zawngin ram kan zuan ta a. Hmun nuam ber leh rem ber 'Hmunpui' an vuahah chuan in 150 lai chu kan awm ta a. Mizoram khaw nuam ber tia sawi a ni hial thin.

He Zawngin khua hi a phai em em a, kan hrisel thei meuh lo va, kei phei chu kum tin thi thelba nat ka hmang hle a. Eng hunah emaw chuan thi mai tura min rin avangin min duat em em a, an theih phawt chuan ka ngen leh duh apiang chu ka chhungten min tihsak thei zel tih theih a ni. Fa tlum ber, tlai khaw-hnua lo piang ka nih avangin min duat zual bawk a ni. Min duat vang a ni mai thei, ka pangchang em em a, Mizo naupangah chuan ka pangchang ber hial awm e.

Ka pa chu unau pali zinga upa ber a ni a, he khuaah hian veng khatah an awm khawm a, Lal pawhin a zah thiam hle a. An fapate chu Lal thiante, val upate an ni hlawm a, buh bal thlo thei tak an ni theuh a. Zawnginah hian ka pa chuan Sedawi a chhun a, Zawngin awm lai hian, tum khat chu thia ngaih theih hialin ka awm a, min jah hman tawh a; mahse, ka lo harh leh bram a; ka mit hi thla hnih chung a dei a; mi dangawk ka zir avangin thla thum lai ka dang a awk tlat bawk. Pathian zarah ka lo tha leh thei hi ka vanni tak meuh meuh a ni.

Zawngin atangin kum 1910-ah Buhban kan kai leh ta a. Bawkah kan awm hmasa a, he bawkah hian Zawlbuk bawktê 'Vanlaibuk' an tih thin ang bi tlangvalho riah khawm nan ap sa a. Hei hi Vanlaibuk chiang taka ka hriatna chhan a ni a, ka vannei hle mai. 1911 tuifut tlak hmam Buhban' hmunpuiah kan insuan a, mau a tam ta a ni. 1912 tam kum chuan tûm chhang te, hrakâwngte, ram bahia te chawah kan ring a, ka ning em em a, ka tap lek lek thin a, bal erawh chu a tui deuh hlek a, chu pawh chu a ninawm tho mai, phulaw rah erawh chu buhchangrum angin tuiin ka hria a; mah-se, a tam si lo.

Buhbanah chuan ka lo hrisel tan ve ta a, nuam ka ti hle a; mahse ka pamite in hnih kha Durtlangah an pem ta a, ka ni, fanu pahnih chauh rei, hmeithai nen khan kan awm ta a, mi zah kan kai tham ta meuh lo a ni. 1915 hian Pathian a lo kal dawn, babu leh rabsi zawng zawng pawhin hming an pe tawh tiin an sawi ta phut mai a, ka thiante nen hming kan pe a, blauih vangin Pathian thu chu kan lei chhe awih ve rawk mai a ni. L.P. school-ah ka kal tan ve a, Hrangchhawni a lo kal a, kan hlimpui hle. Ka pa hi 1916-ah a thi a; ka pa mi min borai san hnuin, ka u Dolaia nupui a thi a, pali khawsa kan ni ta a. Ka u mi chhangte

chu kan khuaa hmelfha bera sawi a ni ve a; kan
lal chuan hmei atan ka nu chu a rawn dil a,
ka u chuan a duh lo va, ka nun a remti thei
lo bawk a. Hlawhchham chianga a inhriat hnuah
ka u nula chu tihmualpho an tum leh a, mahse
Aizawl thlengin Court ah kan kal a, thiam kan
chang ta a ni.

Ni dang ang bawkin ka u chu nupui a
tan an rawn dil leh hlawm a; ka nu chuan
eng angin nge lalin min tihbui zel ang tih
hriat theih a ni love tiin, a rawn diltu pakhat
hnenah chuan hralh a remti ta a; anni pawhin
kawng tinrenga min tanpui an tiam bawk a.
Mi khawsa thei chhung an ni bawk a, an
chahnfakawmin kan tifuh hle niin a lang, kei
lah naupang mai ka lo ni si a. Ka pa khan
Khuaogchawi tumin Sial a vulh a, a thih veleh
na boral zung zung a, chu ngawt pawh chu
ka nu nen chuan buaipui tham a ni. Lal chuan
kan chungah hlei a len ta a ni ang chu, puak
la phar zo lo mah ila, chawfun ak atan vawi
huib sahsi hruaiin min kal tir a, a tum hnihna
ah chuan. a kara zan huib riaka hla-ab lalnu
dawi suta thawj tur Vanbawng khuaa mi kan
ho ngah a, hapta khat lei kan thang a. Mahse
dawi suta inthawi ka hmuh phah a, ka vapnei
hla a ni. 1917 lovah rawhin ka u Dolala, chhung-
kan khapi, ber chu thih ngamin a na a, a dam

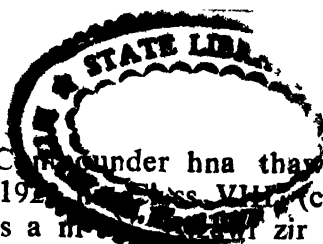
tha thei ta lo va, khawka leng thei lovin a
 hawksawp ta a ni. Tin ka u aiah Bualpui
 Bungalow zan sawm riaka zu sa turin min tir
 tel ve ta a. Naupang thingnawi keuh chu rah-
 si hruaiah pawh tih dan a awm lo va, mahse
 kei chu kuli puitling hna thawk turin min tir
 leh ta mauh mai a ni. Zan riaka kuli hna
 thawk chu thingnawi an awl tir thin a, ka tan
 chuan he dan hi engmah a ni ve lo. L.P pass
 ila, khawchhiar puituah tang ila, kuli awl ka
 hmu thei dawn si a, tiin ka duhthusam chu
 khawchhiar puitu nih a ni ta a.

Bualpui Bungalow sa tura zan sawm riak
 buhfai leh haw lam leh kal lam ei tur phurh
 chu ka zo tawh tawh a ni a; zan khatnaah
 pawh ka hawi thei lo va, ka pum her ringawt
 tawh a ni, ka ring chang a na lo va, ka pum
 nat a ni. Zan sawm thang hnu chuan in lam
 kan thleng leh ta a, kei ai chuan ka nu a khaw-
 ngaihthlak zawk mah a ni. Mi ngaihtuah vang-
 in a lo muhil thei meuh lo a lo ni a. Dan
 panggai chu kan tan chuan vana rah ang mai
 ni;

Ka u nat kum 1917 hi Khawkawi ka pian-
 na ram kan kai (zuan) leh kum a ni a. Ka u
 chu ka nun nilengin a rawn chhawm a, kei chu
 ka zawh ang tawh phurin ka kal hmasa a,
 chaw ka lo chhum a. A kum leh vahsan lak
 kum chuan laichin unau lo kan tawm mai a,

mahnia lo nei thei ka hni si lo va. Ni khat chu ka pa chhanga mpa ber ka u Kaplunga chuan mia rawn a; ka nu chuan kan qhan-chin kimchang takin a lo hrilh a. Anj chuan, "Heta tangin pem chhuak thei rual in ni si lo va, kuli-ah ringawt in challeng dawn a ni a, in retheih turzia hi ngaihtuah phak a ni lo. Hnathawk chungin Zawla hian L.P. exam ye se la, a tha ang. Favang awlien veleh lo chhuak thla se la, exam chhunga a awn na tur ka lo ngaihtuah pui ang e" a ti a, ka nu nen kan zawm zawng tak a lo ni a. 1917 kha sikul kal lovin hlo ka thlo thuan chhuak zak a. Khawkawi vahsan lak kum 1918 a hlo thlo chunga zir a, L.P. exam chu ka tum ta a. Mau thing ka pu haw a, zanah mei eugah ka zir hram hram a; chhuatah ka bawh a, dawhthleng chu dawhkanah ka hmang thin; mau thing hmanga ohhiar-kawp zir hi a rem lo berin ka hria a ni.

1918 favang awlienah Aizawlah ka chhuak a; ka u Kaplungan hostel-a awm theihna mi hmu aak u, ka awm ve ta a. Exam mah chui ka huphurb hle a, mahse pangana ka thng mial a. Scholarship Rs. 3/- ka hmu a, sipai bel nawt chungin 1919-ah chuan M.E. School ka zawm ve ta a, khawchhiar puku nni chu ka tum ta lo ya, thingtang L.P. School zirtirtu ah ka nruak ta zawk a.

1921-ah chuan Compounder hna thawh ka tum rilru ta a ni. 1922-ah Class VII (chung lai chuan M.E. Class a ni) zir tawp an tih thin ka zir kum a ni a. Exam hunah pakhatna ka nih beiseiin, Scholarship hmuin High School-a zir zel ka la rilruk tlat a. March ah chuan thih ngamin ka na ta a, kum chanve thlengin ka dam fel thei ta lo va; ka dam fel dawn emaw ka tih chuan ka mit a na tel ta a, a del ta lek lek mai a; kum tawp lamah chuan a lo tha leh hram a. Doctor hna zir ka duhin ka tum rilru leh ta zawk a.

M.E. chu zir mumal lo mah ila exam ka tum tlat a. Hmelhriatten ka hming titchhiat min hlahpui vangin exam rih lova a kum leha exam tura min rawn chu ka pawm lo va, ka exam ve ta a, pa thumna chu ka ni pha ve hram a; scholarship ka hmuh tak loh avangin High School ka zawm thei dawn ta lo va; chuachhapah ka mit a la tha fel thei lo va, zir zel thei ka ni lo va; Pu Zosaphluia te nupain min khawngaih em em a, Thingtlang L.P. Teacher-ah te, Aizawl School senah te, thawk turin mi ti a; tin, Cherra Theological College zawm turin mi thlem bawk a; mahse ka duh lo va; ka mit a lo dam deuh hnu 1924-ah chuan Compounder hna Mission tan zir turin mi rawn leh ta a. Mahse chu pawh chu ka duh leh ta lo va. Ka vanneih asiamin Miss Lewis (Pi Zomawii) nu leh pa lo zin hmuak turin Pu Zosaphluia te

hpa chuan min tir a, an nu zawna bulah ka
 kal thantirak zak a, amah ka enkawl danah
 a lawm hle a ni ang. ka duh ber mi thlantir a,
 High School ka zawm ve ta a ni. Class X ka
 zir laim. Pu Zosaphlian, "Matric i pass veleh
 Zoram School zawng zawnga hotu ber, Inspec-
 tor hna kumli training turin i hming tuma tih
 danglam theih loh turin ka lo dah dawn e," a
 rawn ti a, zirna lam te ka thiam zawng nia ka
 hriat loh vangin ka lo hnial a. 1928 ah Ma-
 tric ka pass veleh ka duhthian ber Medical
 College-ah mi rawn chawm zui Miss Lewis nu
 chuan a tum a. Mahse, Zoram Hmar chan,
 khaw tin naupaing kal khawmah chuan thawk
 turin Rev. R.G. Jones chuan nasa takin mi
 thlem ta a. Mission zara hetiang lo ni thei ka
 nih hre rengin M.E. School Aizawl Sikulpuiab
 ka nu ka khawngaih vangin ka inpe ta a ni.
 Mi chawmtu ka pi chuan England-ah College
 tha bera kal turin mi duh a, keiin Dibrugar-ah
 Doctor zir ka duh na a, ka nun puak phur lova
 ti hmuh theih phawt chuan hna engpawh thawk
 se mi duh tawh a. "Mahnin ka awm peih tawh
 lo, ka ngai tawh em mai che; mi kal san leh
 chuan lungleng leh khawharin ka thi mai ang."
 a tir chu ka zawm ta a ni.

Tichuan, kum 1932 December 6 ah Buhbin
khaw Biak inah ka nupui Lalthanzami Sailo nen
hian Pastoi Liangkhaia'n kut min suihtir ve ta a,
tud thlengin Pethian malsawmna dawngin k u
la dām dun zel a ni

(Inneih Jubilee December 6.1982).

Ka nu ina nupui ka neih hnu chuan kum
1933 January thlaah ka nuhovin Aizawlah kan
pem thla ta a. 1929 ah Mission Vengah in ka

to neih hman tawh avangin chutah chuan kan
 chêng ta a ni. Aizawla kan pêm kum hian
 Laltluangi kan fenu upa ber chu 26.9.33 ah a
 piang a. Tin, hemi kum vek hian India ram
 fanga zaipawl kal zingah ka tel ve nghal a ni.

1934 Kuma mi

**Sitting—Lalthanzami'n Laltluangi a pawm lai,
 Lumtusli (Chawngnuni) K. Zawla.**

**Standing—Ngurkhuma (Ngurluchhis) Zion Street
 Aizawl; Lallusia Sailo Luangpawh.**

Hlimna avangin 1943 ah Sikul Sapin thing-
tlang Primary sikulah Rs 12/- hlawh turin min
dah chhuah a tum a. Rs 35/- lai lo hlawh
tawh ka nih avangin ka tang tlat a; mahse ka
tang zo ta lo va, ka hna atang chuan ka
bang ta zawk a. Lalpa tanpuinain V. Force
Labour Corps-ah 2nd Cleck hna ka hmu ta
hlah va.

Chumi hnuah chuan nasa takin ei a lo har-
sa ta a. Sikula ka thawhpui ten kum khat
chhungin pur wawi 14 lai an phurh laiin, Sor-
karah duh zat zat buhfai tha ka la thei ta
zawk a. Hun harsa lo thleng tur hre lawktu
(Lalpain) min lo dah chhuak lo ni zawkin ka
hre ta a, sikul sap pawh ka haw ta reng reng
lo a ni.

Rei vak lovah Head Cleck and Accountant
ka thawk leh ta a, tumah ka awt ta lo va. In-
do tawp hnuin D.C. Office-ah ka thawk zel a.
Ka thawhna M.E. Sikul kha Sorkar-in a lak
veleh, D.C. in "Zirtirtu tha tak i ni" tiin Sikul-
ah min thawhtir leh ta zawk a.

Hun engemaw ti chhung ka thawh hnuin
upa lutuk chhuahin chhuah san loh theih loh
a nih avangin M.E. Sikul chu ka chhuah san a.
Republic High School-ah ka thawk leh ta a.

Heng hi Lalpa min khawngaihna avang a ni zelin ka hria. Hlimna chawisangtu nih hi Lalpan min lo bre reng tib a lang chiang hlein ka hria. High School-a ka thawh avang hian Mizo pipute leh an thlahte chanchin hi ka ziak phah niin ka inhria.

Tin, fanu panga ka nei a. Ka fa hnuhnung lamah mipa 2 ka nei leh a, ka lawm hle. Ka fanu upa ber Lalthuangi hian Lalhmingliana, NEHU University-a thawk a nei a, fa pahnih an nei. Ka fanu pahnihna Lalthansein chuan R. Zoliana Ex M.L.A. a nei a, fa pali an nei a. A pathumna Sapzarlani chuan Vanhmingthanga Employment Exchange Officer a nei a, fanu pakhat an nei. Palina Lalnipui chuan, M.Sc. Chemistry a pass hnuin Lalfakzuala I.A.S. Mizoram Sawkar Special Secretary tang lai a nei a, fa pathum an nei a. A pangana Lallianguri chuan Lalhmingthanga L. Colney I.A.S. Commissioner, Kohima (Nagaland) a awm a nei a, fa pali an nei.

Ka fapa upa zawk Lalchungnunga chuan Forest Dept. ah D.F.O. hna a chelh a, fa pathum an nei. Fapa pahnihna Zorema chuan Employment Exchange-ah Clerk hna a thawk a, nupui a nei a, fa a la nei lo.

Tin, lehkhabu ka ziah vete chu hengte hi an ni :—

- 1. Mizo pi pute leh an thlahte chanchin.**
- 2. Lalawithangpa chanchin.**
- 3. Mizo tawng Grammer.**
- 4. Help to Study of English II Paper.**
- 5. Tobul.**
- 6. Pi pute chenna leh an ro.**
- 7. Rin aia mak.**
- 8. Zawltlingvawnnat leh keimah.**

MIZO KUM PAWIMAWHITE

1. Burma leh (Chinzua)	A.D. 700
2. Burma an chhuabsan (Muk thei kum)	950
3. Khampat chhuabsan (Bâng phuu kum)	1250
4. Lentlang awm lai	1460
5. Sallo lei hova Tlau an kan thlak	1730
6. Selesih 7000 khua lai pesarih infin khawm	1750
7. Thianrawnhu rawt	1760
8. Septlang hai	1850
9. Chhim leh Hmar Indo	1856—59
10. Mautam hmasa ber	1862
11. Vailian hmasein Champhai an thien	Feb. 1872
12. Zoluti (Wenchester) Bengkhuaian a man	23rd. Jan 1871
13. Zoluti (Wenchester) Thanghianan (T. Lwin) a
lakchhuak	21st. Jan. 1872
14. Thliehhe tleh (Vêta thih kum)	1876
15. Chhak leh thiang Indo	1877—80
16. Thingtem hmasa	1880
17. Arsi tlak	1884
18. Vailian tum hnihna Changsila inkulh	1889
19. Chhim lama Vailianin Khawbel an hai	1889
20. Khuangcheran Changsil kulh a thihchilh,
Lianphunga Sallo man, Lianphunga leh
Kalkhama leh Thanghulha Calcutta-a
tang tura bruai thlak.	Dec. 1890
21. Seawng kah leh Pu Buanga (Rev. J.H. Lorrain)
Sepupa Rev. F.W. Savidge, William Williams to,
Seawng kah avanga Changsil atanga an kir leh	1892
22. British sawrkar leh Mizo lalten saui an tan	1893
23. Missionary hmasa ber Sepupa Rev. F.W. Savidge leh Pu
Buanga Rev. J.H. Lorrain Aizawl to thien	11. Jan 1894
24. A A W B siam tan	1895

25. Zoram pum Superintendent T. Shakespear I.A.
in a awp 1897
26. Pu Zosaphluia (Rev. D.E. Jones) lo thlen
31st. August 1897
27. Pu Zosaphthara (Rev. Edwin Rolands) lo thlen
31st. Dec. 1898
28. Zoram hmelhmang chhinchhiahtu (Survey Party)
lo chhuah 1898
29. Zirna Sikul sak tan (Râp in Aizawlah) 1899
30. Baptisma chang hmasa ber Khuma leh Khara 1899
31. Khaw chhiarpui hmasa ber 1901
32. Thingtlanga C.I. Bial siam 1932
33. Thingtlang L.P. Skul hmasa ber Vanphunga
khua Khandaiyah (Ztu. Hranga) 1903
34. Sikul sen hawn leh L.P. Exam tan, mipa 17,
hmeichhia 2, Aizawlah 1903
35. Tirhkoh hmasa Phaisama, Vanchhunga, Dokhama 1904
36. Harhna lo thlen hmasak ber leh Hmeichhe
School hawn Upper Primary Exam 1906
37. Puma zai Zawrgin Lalzika khuaah March 1908
38. M E Exam hmasak ber Aizawlah (mipa 6 an tling) 1908
39. (a) Aizawja Bazar siam. (b) Entrance (Matric tluk)
Pu R.D. Leta. (c) Presbytery hmasa bera Upa nemngheh
hmasa berte : Pu Rosema, Pu R. Dala, Pu Darchhinga
1910
40. Mautâm II. Abor rûn I. leh Printing Press hmasa
ber 1911
41. Pastor hmasa ber (Rev. Chhuahkhama) leh Mission
Veng Brik in (Mizorama biak in hmasa ber) luah 1913
42. Thu thlungthar bu neih leh F.J. Sandy lo chhuah 1914
43. Boys M.E. School hawn tan 1915
44. Salvation Army Pawl din Pu Kawkhuma 1916

45. France ram kal (mi 2100)	1917
46. B.A. hmasa ber Pu Hrawva leh Pu Lianhnauna	1924
47. Roman Catholic din (Pu Thangphunga)	1925
48. Thangtan II leh Minpui kum	1929
49. Mizo, Zai pawl Pi Zaii hovin Lahore-ah	1933
50. (YLA) Y.M.A. din tan	1935
51. M.A. hmasa ber Pu Khawtinkhuma	1939
52. Hmeichhe B.A. hmasa ber Pi Lalsangpuii	1942
53. Sevent Day Adventist din (Pu Lianzuala)	1944
54. Mizo Union din leh (M H T) Hmeichhe	
	Hmasawn din 1946
55. Chanchin Tha Dâk zawn	1947
56. Govt. H.School din leh UPC din (Pu Zakamlo va)	
	1950
57. Zoram pum Deputy Commissioner hnuaja a awm	1952
58. Aizawl Lunglei Jeep Road Pu Nehrua'n a tuib	1953
59. M.B.B.S hmasa ber Dr. Tianglawma	1953
60. (a) District Council Court Pu Medhia'n a tuib	
(b) Lat-bân leh V.C. thlan hmasak ber	1954
61. Marutân III leh Zotawng Bible	1959
62. Hia kutpui hmasa ber Awithangpa telin	Oct 1959
63. M.N.F. din	1961
64. Zoram buai	lat. March 1966
65. Pi Indira Gandhi-le U.T. a toih	1972
66. C.M. hmasa ber Pu Ch. Chhunga	1972
67. State Games (Winter Meet Part-I) ni 5 awh	
	Mizoram in a thlen hmasak ber 28 Jan. 1985
68. Zoram Hmeichhe khawmpui ropui ber Mission	
	Vengah—28-31 Jan. 1985